

D3.4: Aruane sidusrühmade ja kodanike kaasamise ning maapiirkondade energia-kogukondade arendamiseks vajalike võrgustike loomise kohta

Esitamise kuupäev: 31-01-2025

Dokumendi versioon	Lõplik
Levitamise tase	PU
Autorid	Triin Kallas (ELU) Almudena Fiunte (UVIGO) Xavier Simón (UVIGO)

Dokumendi ajalugu

Projekti akronüüm	EC4RURAL
Projekti pealkiri	Taastuenergiele ülemineku edendamine maapiirkondade energiakogukondades
Projekti koordinaator	Vigo ülikool, Hispaania
Projekti kestus	48 kuud (september 2023 – august 2027)
Tulemus	3.4
Tüüp	R- Dokument, aruanne
Levitamise tase	PU
Lepingujärgne valmimisaeg	M17
Tähtaeg	31-01-2025
Versioon	v.4
Lehekülgi	61
Peaautorid	Triin Kallas (ELU). Almudena Fiunte (UVIGO). Xavier Simón (UVIGO)
Kaasautorid	Reigo Lehtla (AECM)
Märksõnad	kaasamine, võrgustumine, energiakogukonnad

Lühendite loend

Tähtaeg	Kirjeldus
UVIGO	Vigo Ülikool
UTARTU	Tartu Ülikool
FEGAMP	Galicia Omavalitsuste ja Provintside Liit
AECM	Eesti Linnade ja Valdade Liit
TREA	Tartu Regiooni Energiaagentuur
Sapiens Energia	Sapiens Energia kooperatiiv
ELU	Eesti LEADER Liit
ESPAZOCOOP	Galicia ühistute liit EspazoCoop
FJDV	Juana de Vega sihtasutus
ELARD	Euroopa LEADER Ühendus Maaelu Arenguks
WP	Tööpakett

Dokumendi ajalugu

Kuupäev	Versioon	Autor	Kirjeldus
29.11.2024	v.01	Triin Kallas (ELU)	Aruande struktuuri kavand, koosloome koosolek UVIGO-ga
08-01-2025	v.02	Almudena Fiunte (UVIGO)	Muudetud struktuur, lisatud sisu Hispaania piloodi kohta
19-01-2025	v.03	Triin Kallas (ELU)	Uuendatud struktuur, lisatud sisu Eesti piloodi kohta
28-01-2025	v.04	Triin Kallas (ELU)	Lõplik versioon ja tõlked

Sisukord

Jooniste loend.....	6
1. Kokkuvõte.....	7
2. Sissejuhatus.....	8
3. EPC ja CG loomise ühised strateegiad: metoodiline ettepanek.....	10
4. Sidusrühmade ja kodanike kaasamise protsessi kirjeldus.....	18
4.1 Eestis.....	19
4.1.1 Peamised sidusrühmad ja kaasamisprotsess.....	19
4.1.2 Konkreetsete kaasamisstrateegiad.....	26
4.1.3. Kaasamisprotsessi takistused.....	30
4.2 Galicias.....	31
4.2.1 Peamised sidusrühmad ja kaasamisprotsess.....	31
4.2.2 Konkreetsete kaasamisstrateegiad.....	37
4.2.3 Kaasamisprotsessi takistused.....	42
4.3 Ühised jooned.....	47
5. Head tavad, soovitused ja asjakohased võrgustikud.....	51
5.1 Head tavad ja soovitused.....	51
5.2 Loodud asjakohased võrgustikud.....	55
6. Järeldused.....	60

Jooniste loend

Joonis 1: Eesti omavalitsused, kes osalevad EC4RURAL projektis.	19
Joonis 2: Kohalikes ajalehtedes avaldatud I. Nielsen'i artikkel.....	28
Joonis 3: Galicia omavalitsused, kes osalevad EC4RURAL projektis.....	31
Joonis 4 : Ühisloome dünaamika Outesi koosolekul.	42
Joonis 5 : Rahvastikutihedus Galicia omavalitsustes.....	45
Joonis 6 : Galicia koolituspakkumine "Taastuvenergia kogukonnad".....	53

1. Kokkuvõte

Käesolev aruanne sidusrühmade ja kodanike kaasamise ning maapiirkondade energiakogukondade arendamiseks vajalike võrgustike loomise kohta võtab kokku projekti EC4RURAL esimesel aastal ellu viidud tegevused ja õppetunnid. Antud tööpaketi eesmärk on luua strateegiline otsustusrühm, mis jälgiks üleminekut taastuvenergiALE. Konkreetsed eesmärgid on järgmised:

- **Sidusrühmade kaasamise motivaatorite tuvastamine puhtale energiale üleminekul (*Clean Energy Transition*):** EC4RURAL püüab julgustada sidusrühmade vahelist koostööd, aidates neil areneda passiivsetest tarbijatest aktiivseteks, tootvateks tarbijateks ja tehnoloogia kasutajatest tõhusateks juhtideks.
- **Puhtale energiale üleminekut soodustavate võrgustike loomise edendamine maapiirkondade energiakogukondade kaudu:** kuna pelgalt individuaalsetest jõupingutustest ei piisa, seab EC4RURAL prioriteediks uute võrgustike välja töötamise, et edendada kooskõlastatud ühistegevust.

2. Sissejuhatus

Energiakogukonnad esindavad uut lähenemist kohalikule energiamajandusele, edendades jätkusuutlikkust, kohaliku omavastutust ja kogukonna kaasamist energia tootmisesse ja tarbimisse. Sidusrühmade ja kodanike kaasamine on tõhusate energiakogukondade arendamisel ülioluline, tagades erinevate huvide ja probleemidega tegelemise ning edendades kogukonna liikmete omandi- ja pühendumistunnet. Käesolevas aruandes kirjeldatakse peamisi energiakogukondade loomises osalevaid sidusrühmi ja strateegiaid, mida kasutatakse nende kaasamiseks kogu energiakogukondade loomise protsessi.

Energiakogukondade edukaks loomiseks on vaja erinevate sidusrühmade ja kodanike aktiivset kaasamist. Tõhusate kaasamisstrateegiate abil saavad kogukonnad saavutada konsensust, käsitleda probleeme ja luua koostöökeskkonna, mis soodustab usaldust ja pühendumist. Seades kaasamisprotsessis esikohale kaasamise ja läbipaistvuse, saavad energiakogukonnad kasutada kohalikke teadmisi ja ressursse, edendades säästvaid energialahendusi, millest saavad kasu kõik. See kaasav lähenemisviis mitte ainult ei tugevda kogukonna sidemeid, vaid suurendab ka kohalike energiasüsteemide vastupidavust ja tõhusust.

LIFE programmi EC4RURAL projekti konkreetseks eesmärgiks on tegeleda pakiliste väljakutsetega, mis on seotud sidusrühmade kaasamise ja koostööga üleminekul puhtale energiale (*Clean Energy Transition*).

Esimene keskne eesmärk on tuvastada tegurid, mis ajendavad sidusrühmade tõhusat kaasamist koolitusprotsessi. EC4RURAL mõistab, kui oluline on edendada koostöökeskkonda erinevate energiasektoriga seotud sidusrühmade vahel. Algatuse eesmärk on anda neile sidusrühmadele mõjuvõimu, muutes nad passiivsetest energiatarbijatest aktiivseteks tarbijateks – üksikisikuteks, kes nii energiat toodavad kui ka tarbivad. See ümberkujundamine on otsustava tähtsusega, kuna see mitte üksnes suurendab individuaalset panust säästvasse energiapraktikasse, vaid julgustab ka

vastutustunnet energiahalduse eest. Lisaks püüab algatus tõsta sidusrühmad pelgalt tehnoloogia kasutajatest oma energiasüsteemide asjatundlikeks haldajateks. See nihe nõuab vajalike teadmiste, tööriistade ja ressursside pakkumist, mis võimaldab sidusrühmadel teha teadlikke otsuseid ning tõhusalt juhtida oma energiatarbimist ja tootmist.

Teine EC4RURALi oluline eesmärk on edendada võrgustike loomist, mis hõlbustavad üleminekut puhtale energiale, eriti maapiirkondade energiakogukondade arendamise kaudu. Tunnistades üksikute jõupingutuste piiratust, rõhutatakse algatuses, et individuaalsete algatustega ei ole võimalik saavutada kõikehõlmavat ja süsteemset muutust, mis on vajalik edukaks üleminekuks puhtale energiale. Seetõttu seab EC4RURAL prioriteediks uute koostöövõrgustike loomise, mis parandavad koordineerimist ja soodustavad sidusrühmade ühistegevust. Nende võrgustike loomisega soovib EC4RURAL kasutada erinevate sidusrühmade kollektiivseid teadmisi, ressursse ja oskusi, edendades seeläbi integreeritumat ja mõjukamat lähenemisviisi puhta energia lahendustele. Need võrgustikud toimivad platvormidena parimate tavade jagamiseks, ideede vahetamiseks ja eesmärkide ühtlustamiseks, andes lõpuks hoogu, mis on vajalik edukaks energiaüleminekuks maapiirkondades.

Üheskoos peegeldavad need eesmärgid pühendumust sidusrühmade kaasamise ja koostöö suurendamisele puhta energia maastikul, tunnistades, et säästvate energiatavade saavutamiseks ja puhtamatele energiaallikatele tõhusaks üleminekuks on oluline kõigi asjaosaliste kooskõlastatud jõupingutus.

Käesolev aruanne annab põhjaliku ülevaate kodanike kaasamisest ja koostöövõrgustike arendamisest, tuginedes Eestis ja Hispaanias läbi viidud algatustest saadud väärtuslikele kogemustele. Kogu 2024. aasta jooksul viidi ellu mitmesuguseid tegevusi, mis võimaldasid rikkalikku ideede ja praktikate vahetamist, mille eesmärk on suurendada kogukonna kaasatust energia ülemineku protsessidesse.

3. EPC ja CG loomise ühised strateegiad: meetodiline ettepanek

Üleminek puhtale ja säästvale energiasüsteemile ei nõua mitte ainult tehnoloogilisi edusamme, vaid ka põhjalikku muutust kogukondade ja organisatsioonide suhetes energiaga. Selles kontekstis on sidusrühmade roll ja nende aktiivne osalemine taastuvenergia kogukondade rakendamise ja haldamise strateegiate koosloomes ülioluline. Järgnev peatükk kirjeldab osalusstrateegiate väljatöötamiseks ning energiapoliitika nõukoja (*Energy Policy Council*) ja tuumikrühma (*Core Group*) loomiseks kasutatud metodoloogilist lähenemist.

Metodoloogia keskendub algatusrühma moodustamisele, mis vastutab energiaühistute rakendamise ja juhtimise protsessiga seotud strateegiliste otsuste tegemise, samuti selle protsessi korraldamise ja hõlbustamise eest. Selle struktuuri eesmärk on tagada kõikehõlmav koostööprotsess, mis võimaldab kõiki sidusrühmi tõhusalt kaasata.

Metodoloogilised eesmärgid

Tegevused on suunatud järgmiste konkreetsete eesmärkide täitmisele:

1. Sidusrühmade kaasamise ajendite väljaselgitamine, mille eesmärk on mõista ja mobiliseerida tegureid, mis motiveerivad sidusrühmi osalema puhta energia ülemineku protsessides. Selles raamistikus mängib EC4RURAL ühisloomes hõlbustavat rolli, moodustades energiapoliitika nõukodasid kui dialoogi ja koostöö ruume. Eesmärk on muuta inimesed ja organisatsioonid passiivsetest tarbijatest tootvateks tarbijateks.

2. Aidata kaasa võrkude ühisele loomisele puhta energia üleminekuks maapiirkondade energiakogukondade kaudu: ehkki individuaalsed algatused on vajalikud, ei ole need energiasüsteemis transformatiivsete muutuste tekitamiseks piisavad, mistõttu keskendutakse antud projektis võrgustike kavandamisele ja arendamisele läbi kollektiivsete tegevuste. Need võrgustikud, mis põhinevad maapiirkondade energiakogukondade koostööl ja osalusel, kujutavad endast strateegilist telge, mis kiirendab üleminekut puhtamale ja säästvamale energiasüsteemile.

Kasutatav metoodika koosneb erinevatest etappidest ja ülesannetest, mis kirjeldavad vajalikke samme kaasamisprotsessiga seotud eelnevalt püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Iga etapi üksikasjalik kirjeldus on esitatud allpool.

1. Sidusrühmad ja energiakodanike kaasamine (T3.1)

Selle ülesande kaudu hakkab EC4RURAL kodanikke ühendama energia ülemineku protsessiga. Iga pilootuuringu ja iga kaasatud omavalitsuse (22+12) puhul viiakse läbi kodanike kaasamise julgustamise protsess, mis arvestab iga territooriumi erinevusi ja spetsiifikat.

EELMINE SAMM

Projekti raames on edukalt läbi viidud intervjuud kohalike poliitikute ja ametnikega. Nende intervjuude põhjal on tehtud esialgne hindamine. Samal ajal on kokku kogutud kogu asjakohane kaudne teave, sealhulgas kohalikud energiamajanduse tegevuskavad, erinevad kohalikud strateegiad ning infoallikad.

Igas projektiga liitunud vallas teeb kaasatud **omavalitsus** üleskutse oma kodanikele ja kohalikele organisatsioonidele - nii neile, kes on juba energiaga seotud algatusi alustanud, kui ka laiemale avalikkusele. Samal ajal annavad LEADER **kohalikud tegevusrühmad** oma oma panuse sellesse üldisesse üleskutsesse, kuna ühendavad kolme sektori esindajaid. Selle üleskutse sõnastamiseks teeme ettepaneku korraldada nõukoja liikmete, kohaliku tegevusrühma liikmete ja riikliku koordinaatori (UVIGO ja ELU) esimene koosolek.

ESIMENE SAMM

Esimene kohtumine: kaasamise ja võrgustike loomise protsessi alustamine “...” vallas.

Kes hakkab vastutama?	EC4RURAL partner.
Kui kaua kohtumine kestab?	Mitte rohkem kui kaks tundi.
Kui palju inimesi osaleb?	Mida rohkem, seda parem.
Kus kohtumine toimub?	Valla pakutud asukohas.

Üldine sisu:

- Ühine nägemus kohalikust energiaolukorrast.
- Kuidas saame energiakodakondsust esile kutsuda?
- Kogukonna vaated: kuidas saab ühistegevus kaasa aidata kohaliku elukvaliteedi parandamisele.
- Kohaliku energiaplaani määratlemise alustamine: diagnoos ja eesmärgid.
- Määrake järgmise koosoleku kuupäev ja sisu.

Konkreetne sisu ja meetodika: Kaasamisprotsessi algus.

<p>Üldine sissejuhatus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tehakse lühike sissejuhatus konkreetsete eesmärkidega selles vallas; peamised osalejad... partneri EC4RURAL poolt. (vähem kui 5 minutit) - EC4RURALi esindaja kokkuvõtte kohalikust energiaolukorrast (vähem kui 5 minutit) - <u>Grupiarutelu 1</u>: igaühe tutvustus, isiklikud mõtted, küsimused, kahtlused... (20 minutit)
<p>Koolitus (I)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - EspazoCoop /ELU tutvustab energiakodakondsust . (vähem kui 15 minutit) - <u>Grupiarutelu 2</u>: Mida tähendab energiakodanikuks olemine? Isiklikud mõtted, küsimused, kahtlused... (kuni 15 minutit)
<p>EC4RURALi kollektiivne tegevus puhtale energiale üleminekuks .</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sissejuhatus ühistegevusse: head tavad (kuni 5 minutit) - Erinevate osapoolte kaasamine: kohalikud omavalitsused, kohalikud tegevusrühmad, kodanikud, põllumehed, vabäühendused.... (kuni 5 minutit) - Erinevad viisid energia kollektiivses tootmises osalemiseks (kuni 5 minutit) - Energia ühistootmise võimalikud eelised ja riskid (kuni 5 minutit) - <u>Grupiarutelu 3</u>: <u>Grupi segmenteerimine</u> : 4 alarühma, et arutada kõiki ülaltoodud küsimusi (15 minutit) Alarühmade tulemuste jagamine (15 minutit)

Koolitus (II). Kohaliku kogukonna energiaplaanide koosloomine (I)	<ul style="list-style-type: none"> - Kuidas koostada kohaliku energiakogukonna plaani. Autor Sapiens Energia/ TREA (kuni 10 minutit) - <u>Arutelu 4.</u> Kohaliku energia hetkeolukorra diagnoos (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 5.</u> Peamised eesmärgid lühikese ja keskmise aja jooksul (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 6.</u> Ühistu energiaeesmärgid (kuni 5 minutit)
Koosoleku kokkuvõte	<ul style="list-style-type: none"> - (5 minutit)
Järgmine kohtumine	<ul style="list-style-type: none"> - Kas soovite kuuluda energiapoliitika nõukotta? Palun täitke see vorm (5 minutit)

Olemasolevad ressursid :

Kursus 1: Sissejuhatus energiakodakondsusse (EspazoCoop ; ELU)

Kursus 2: kuidas koostada kohaliku energiakogukonna plaani (Sapiens Energia; TREA)

TEINE SAMM

Kasutame kaheastmelist lähenemist, et kutsuda üksikisikuid üleminekuprotsessis osalema. Eialgu tehakse isiklik teavitatus e-posti või telefoni teel neile, kes osalesid esimesel koosolekul ja avaldasid soovi kogukonna loomises osaleda. Lisaks säilitame avatud kutse kõigile huvitatud osapooltele samade kanalite kaudu, mida kasutati esimesel kohtumisel.

KOLMAS SAMM

Teine kohtumine: Kohalik kaasamine ja võrgustike loomine "..." omavalitsuses.

Kes hakkab vastutama?	EC4RURAL partner.
Kui kaua kohtumine kestab?	Mitte rohkem kui kaks tundi.
Kui palju inimesi osaleb?	Kõik, kes ilmutasid huvi pärast esimest kohtumist
Kus kohtumine toimub?	Valla pakutud asukohas.

Üldine sisu:

- Korrata esimese kohtumise järeldusi.
- Algatada ühiseid tegevusi puhtale energiale üleminekuks.
- Energiaahel: töötamine detsentraliseeritud energiasüsteemi nimel kogukonna juhitud algatuste kaudu.
- Kohaliku kogukonna energiaplaani koostamine.
- Energiapoliitika nõukojad: kohalike energiaotsuste üle kontrolli võtmine.
- Määrata järgmise koosoleku kuupäev ja sisu.

Konkreetne sisu ja metoodika: Kohalik kaasamine ja võrgustike loomine

Sissejuhatus	<ul style="list-style-type: none"> - EC4RURALi partneri peamised järeldused esimesest kohtumisest (kuni 5 minutit) - Kohalikud kodanikud ja kohalikud üksused: EC4RURALi esindaja jätkab energiakodakondsuse selgitamist (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 1.</u> Meenutused esimesest kohtumisest; Mõeldes oma rollile energiaühistus (10 minutit)
Koolitus (III). UVIGO/UTARTU ühistegevus volikogude, kohalike tegevusrühmade ja kodanikega.	Grupi segmenteerimine: <ul style="list-style-type: none"> - Alarühm kohalike poliitikakujundajate ja omavalitsuse töötajatega (15 minutit) - Alarühm kodanike, tegevusrühmade ja väikeste keskmise suurusega ettevõtetega (15 minutit) - <u>Arutelu 2.</u> Rühmaarutelu kohaliku ühistegevuse üle. Rollid igale osalejale: kuidas luua kaasav juhtimine (kuni 10 minutit)
Koolitus (IV). Energiaahel EC4RURALi esindaja poolt.	<ul style="list-style-type: none"> - Tootjatelt tarbijateni: uued tootjad (kuni 5 minutit) - Ülevaade olemasolevatest tehnoloogiast detsentraliseeritud leviks (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 3.</u> Peeglimäng, milles sa ütled mulle, mida sa näed, ja ütle mulle, mida me võiksime näha. Grupi jagamine alarühmadeks, et arutada kujutletud stsenaariume (kuni 15 minutit)
	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Arutelu 4.</u> Kohaliku energia hetkeolukorra lõplik diagnoos (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 5.</u> Energia eesmärgid lühikese ja keskmise aja jooksul (kuni 5 minutit)

Kohaliku kogukonna energiaplaanide koostamine (II)	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Arutelu 6.</u> Kogukonna energiaeesmärgid oma territooriumil (kuni 5 minutit) - <u>Arutelu 7.</u> Maaelu energiaühistu: peamine lühiajaline eesmärk (kuni 10 minutit)
Koosoleku kokkuvõte	<ul style="list-style-type: none"> - (5 minutit)
Järgmine kohtumine	<ul style="list-style-type: none"> - Kas soovite olla osa tuumikrühmast? Palun täitke vorm (5 minutit)

Olemasolevad ressursid :

3. kursus: Ühine tegevus volikogude, tegevusrühmade ja kodanikega: mobiliseerimine ja võrgustike loomine (UVIGO; UTARTU)
4. kursus: Energiaahel: taastuvenergia tootmine kogukonna juhitud algatuste abil (Sapiens Energia; TREA)

1. Võrgustike loomine maapiirkondade energiakogukondades (T3.2)

NELJAS SAMM

Selles etapis on tuumikgrupi algkomponendid kindlaks tehtud. Kohalikud volikogud võivad olla sellesse protsessi kaasatud või nad võivad olla otsustanud võtta teistsuguse rolli maapiirkondade energiakogukondade arengu hõlbustamisel ja kohaliku potentsiaali vallandamisel. EC4RURALiga seotud pilootvallad võiksid kolmanda kohtumise korraldamiseks selle rühmaga koostööd teha. See tähendab, et T3.1 eest vastutavate partnerite (UVIGO ja ELU) ning pilootvaldade (FEGAMP ja AECM) ning tuumikgrupi põhielementide vahel peaks olema juba toimunud suhtlus. Arutelud on muu hulgas hõlmanud eelseisva kohtumise päevakorda, seni esinenud peamisi väljakutseid, eelmise ühisloome protsessi käigus välja selgitatud võimalusi ja vajalikke partnerlussuhteid, mis on vajalikud RECi loomise protsessi edendamiseks.

EC4RURAL soovib säilitada kahesuguse lähenemisviisi üleminekuprotsessis osalema kutsumiseks. See hõlmab isiklikult e-posti või telefoni teel ühendust võtmist isikutega, kes osalesid esimesel ja teisel koosolekul ning on väljendanud huvi jätkata osalemist kogukonna üleminekupüüdlustes. Sama oluline on säilitada avatud kutse laiemaks

osalemiseks, kasutades samu kommunikatsioonikanaleid, mida kasutati esimestel kohtumistel.

VIIES SAMM

Kolmas kohtumine: Energiaühistu ettevalmistamise võimestamine.

Kes hakkab vastutama?	EC4RURAL partner.
Kui kaua kohtumine kestab?	Mitte rohkem kui kaks tundi.
Kui palju inimesi osaleb?	Kõik, kes tunnevad huvi.
Kus kohtumine toimub?	Valla pakutud asukohas.

Üldine sisu:

- Meenutame eelmistest kohtumistest saadud teadmisi.
- Põhirühma loomine.
- REC-i jaoks sobivad ärimudelid.
- REC-i rakendamine ja toimimine.
- Järgmiste koosolekute kuupäev ja sisu.

Pärast seda kohtumist on REC-i dünaamika EC4RURAList täielikult sõltumatu. Seda protsessi juhib kohalik tuumikrühm. Nüüdsest on projekti roll kaasas REC-i sisemiste otsuste tegemisel, nõustades ja püüdes teha koostööd juriidiliste, finants- ja tehnoloogiliste otsuste langetamisel, mis nõuavad “turu” ja “institutsionaalset” osalust.

Konkreetne sisu ja metoodika: Kohaliku ühistu ettevalmistamine.

Sissejuhatus	<ul style="list-style-type: none"> - Kohalik tuumikrühm: EC4RURALi partneri funktsioon protsessis. (Kestus: alla 5 minuti) - Meie REC-i eeldatav kasu: EC4RURALi esindaja poolt välja toodud oodatud tulemused. (Kestus: alla 5 minuti) - 1. arutelu: foorum avatud dialoogiks meie REC-i kohta. (Kestus: 10 minutit)
Koolitus (V). UVIGO- EspazoCoop	<ul style="list-style-type: none"> - Sisesuhete mudelid. Valla roll. (10 minutit) - Õiguslikud otsused organisatsioonimudelite kohta. (10 minutit)

/UTARTU-ELU ärimudelid .	<ul style="list-style-type: none"> - Kuidas saada rahalist toetust: erinevad allikad (15 minutit) - <u>Arutelu 2.</u> Grupi dialoog, mis keskendub ärimudelitele. (Kestus: alla 10 minuti)
Koolitus (VI). REC-i juurutamine ja käitamine UVIGO ja Sapiens Energia poolt; UTARTU ja TREA.	<ul style="list-style-type: none"> - Kuidas hankida avalikku ehitusluba (10 minutit) - Paigaldamise juhtimine: alternatiivid. (10 minutit) - <u>Arutelu 3.</u> REC eluea simuleerimine. Väljakutsete ja ohtude (piiravad tegurid) ning tugevuste ja võimaluste (liikuvad tegurid) tuvastamine. Kuidas neid hallata? (kuni 15 minutit)
Koosoleku tulemused	<ul style="list-style-type: none"> - Meie maapiirkonna energiakogukonna projekti mustand (10 minutit)
Järgmine kohtumine	<ul style="list-style-type: none"> - Vastavalt KÜ otsustele osaleb EC4RURAL vastavalt KÜ otsustele (5 minutit)

Olemasolevad ressursid :

5. kursus: Maapiirkondade energiakogukondade ärimudelid: majandus- ja õigusküsimused. (UVIGO ja EspazoCoop ; UTARTU ja ELU)

6. kursus: Maapiirkondade energiakogukondade rakendamine ja toimimine. (UVIGO ja Sapiens Energia; UTARTU ja TREA)

Kuues samm ja järgmised:

Kes hakkab vastutama?	Tuumikrühm (EC4RURAL võib vajadusel osaleda)
Kui kaua kohtumine kestab?	Nii kaua kui vaja.
Kui palju inimesi osaleb?	Tuumikrühm ja kes otsustab CG.
Kus kohtumine toimub?	Kus iganes CG otsustab.

4. Sidusrühmade ja kodanike kaasamise protsessi kirjeldus

See peatükk annab ülevaate sidusrühmade ja kodanike kaasamise protsessist, kirjeldades strateegiaid ja meetodeid, mida kasutatakse erinevate rühmade aktiivse osalemise ja koostöö soodustamiseks. Tõhus kaasamine on otsustava tähtsusega kogukonna kaasamise suurendamiseks, kõigi sidusrühmade hääle kuuldavuse tagamiseks ja algatuste suhtes omavastutuse tekitamiseks.

Kaasamisprotsess algab peamiste sidusrühmade väljaselgitamisega, mille hulka võivad kuuluda kohalikud elanikud, kogukonna organisatsioonid, ettevõtted, valitsuse esindajad ja säästva energia eksperdid. Neid sidusrühmi kaardistades saame paremini mõista nende huve, vajadusi ja potentsiaalset panust algatusse.

Kaasamisprotsessi eesmärk on luua sidusrühmade vahel kogukonna ühtekuuluvustunne ja vastastikune mõistmine. Kaasates kodanikke aktiivselt taastuvenergia algatuste kavandamise ja elluviimisse, suurendab see protsess mitte üksnes usaldust energiakogukondade kui elujõuliste lahenduste vastu, vaid edendab ka koostöökultuuri ja kollektiivset probleemide lahendamise kultuuri.

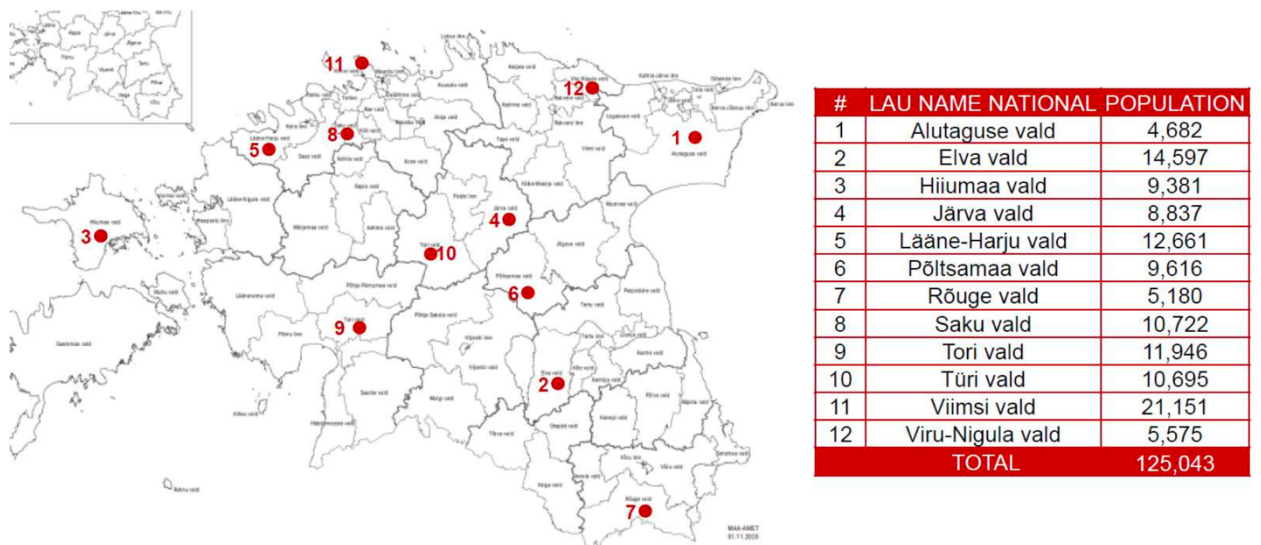
Selle kõikehõlmava kaasamise lähenemisviisi kaudu püüab algatus anda kodanikele mõjuvõimu, tagades neile nii teadmised kui ka oskused, mis on vajalikud säästva energia tuleviku edendamiseks. Selle tulemusena on kogukond paremini varustatud kohalike energiaprobleemidega tegelemiseks, edendades samal ajal üleminekut rohelisematele energialahendustele.

4.1 Eestis

4.1.1 Peamised sidusrühmad ja kaasamisprotsess

Osalusprotsessi tõhusus energiakogukondade loomisel ja kasvatamisel sõltub erinevate sidusrühmade proaktiivsest koostööst, millest igaüks pakub oma ainulaadseid ressursse, teadmisi ja oskusi. Alates kohalikest omavalitsustest kuni kodanike, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) ja akadeemilise sektorini on nende kogukondade osalemises ja arengus oluline roll. Järgnev analüüs uurib peamisi kaasatud sidusrühmi ja nende panust Eesti maaelu kontekstis.

Eesti pilootprojektis on EC4RURAL raames osalusprotsessi algatanud omavalitsused järgmised: Alutaguse, Elva, Hiiumaa, Järva, Lääne-Harju, Põltsamaa, Saku, Rõuge, Tori, Türi, Viimsi, ja Viru-Nigula vald.

Joonis 1: Eesti omavalitsused, kes osalevad EC4RURAL projektis.

Pilootomavalitsused erinevad oluliselt nii suuruse kui ka rahvaarvu poolest. Projekti algfaasis on EC4RURAL partnerid läbi viinud intervjuud kõigi omavalitsuste esindajatega, enamasti vallavanemate ja keskkonnaküsimuste ja/või piirkonna arendamise eest vastutavate ametnikega. Nende intervjuude põhjal on WP2 raames valminud esialgne hindamine. Samal ajal on kogutud kogu asjakohane kaudne teave, sealhulgas kohaliku energia tegevuskavad, erinevad kohalikud strateegiad ning täiendavad infoallikad. Diagnoosidokument sisaldab iga kaasatud omavalitsuse analüüsi,

mis kogub põhiaspekte nende rahvastiku ja demograafilise struktuuri, majanduse ja energiressursside kohta. Projekti partnerid on hakanud kodanikke energia üleminekuprotsessiga siduma. Iga pilootuuringu ja iga Eesti omavalitsuse puhul viiakse läbi kodanike kaasamise protsess, mis arvestab iga territooriumi erinevusi ja eripärasid.

Esimesed kohtumised energiapoliitika nõukodade (EPC) koondamiseks on peetud kõikides Eesti omavalitsustes projekti esimesel aastal, täpsemalt märtsis ja aprillis 2024. Pärast esimese koosolekute vooru lõppu oli meie järgmiseks sammuks põhigrupi algkomponentide väljaselgitamine (T3.2 Võrgustike loomine maapiirkondade energiakogukondade edendamiseks). Mitmete omavalitsuste ja tekkivate tuumikrühmadega on peetud individuaalseid konsultatsioone.

Projekti esimese aasta kodanike kaasamise tulemuste kokkuvõtteks võib Eesti pilootprojektis osalevad omavalitsused jagada kaheks, eristades arengutaset, millega klassifitseerida algatused nende konkreetse etapi järgi osalusprotsessis ning EPC ja CG moodustamises.

Arengutasemed on esitatud järgmiselt:

1. tase (CG)	2. tase (EPC)
Elva	Alutaguse
Hiiumaa	Põltsamaa
Järva	Tori
Lääne-Harju	Viru-Nigula
Saku	
Rõuge	
Türi	
Viimsi	

Esimene tase vastab kogukonna algatustele, kus nii energiapoliitika nõukoda (EPC) kui ka tuumikrühmad (CG) on juba loodud. Kõik kaheksa Eesti tuumikrühma omavad ka oma juriidilist isikut, mida saab kasutada energiakogukonna vormistamiseks.

Teine tase hõlmab algatusi, mis on loonud EPC, kuid ei ole veel loonud CG-sid. Arusaam tulevaste arengute võimalikust ulatusest on olemas, kuid lõplik otsus algatuse eestvedajate osas on hetkel veel lahendamata.

Peamised osalejad ja nende rollid kogukonna algatustes osalemise protsessis määratleti järgmiselt:

- **Riigi tasand:** seadused ja täitevvõimu institutsioonid (ministeeriumid)

Riigivalitsuse peamised rollid:

- Kogukonnaenergia seireks vajalike regulatsioonide loomine (sh võrgu vaatenurgast) ja tekkivate regulatiivsete barjääride kõrvaldamine;
- Juhendmaterjalide koostamine energiakogukondade käivitamiseks, monitoring (seotud andmete/registri loomine nt liikmelisuse alusel jne);
- Energia kasutamise edendamine kogukonna poolt oma tarbeks, sealhulgas salvestamine; katseprojektide ja muude toetavate vahendite julgustamine;
- riskide maandamiseks samalaadne tagatise pakkumine nagu elamu rekonstrueerimisel ;
- Omavalitsuste võimekuse toetamine taastuenergia planeerimisel ja elluviimisel, sh näiteks tööstusparkide varustamine energiaga uutest taastuenergia projektidest;
- Piirkondliku nõustamise pakkumine, kohalike tegevusrühmade või muude arendusagentuuride toetamine.

Eesti EC4RURAL projektipartnerid on sellele tasemele kaasatud nii nõustamiskomisjonides osalemise kui ka regulatiivsete dokumentide (ENMAK) koostamises osalemise kaudu.

Euroopa Komisjoni päikesestrategie kohaselt loodetakse 2025. aastaks igasse üle 10 000 elanikuga Eesti valda rajada vähemalt üks taastuvenergia kogukond. Ühenduse energial on oluline roll taastuvenergia kasutuselevõtu edendamisel ja kohaliku energiavarustuse tagamisel. Energiakogukondi reguleerivad põhimõtted tulenevad EL elektri siseturu ühistest standarditest ja põhinevad vähemalt vastavas direktiivis sätestatud miinimumsätetel.

Energiakogukond võib pakkuda oma liikmetele energiateenuseid, kuid selle peamine eesmärk on pakkuda oma liikmetele või kogukonnale, kus ta tegutseb, keskkonnaalast, majanduslikku või sotsiaalset kasu. Omatoodetud elektrienergiaga varustamisel oma liikmetele kasutab energiaühendus enda loodud elektritaristut või loodab kohaliku jaotusvõrguettevõtja teenustele, kes on kohustatud tegema koostööd taastuvenergia kogukonna projektiga. Praegu ei ole energiakogukondadel seadusest tulenevaid privileege ning nende liikmetele jäävad kodutarbijate ja aktiivsete võrguteenuse kasutajate õigused ja kohustused, mis on sätestatud õigusaktides.

- **Kohalikud omavalitsused :**

Kohalike omavalitsuste põhiülesanded saab määratleda järgmiselt:

- Kogukonna energeetika käivitamine kohalike energia- ja kliimaplaanide kaudu;
- Vallamaja katuse või muu pinna kohalikuks energiatootmiseks kasutamise projektide algatamine;
- Isiklikuks tarbeks energeetilise maksejõuetuse ennetamine, tagades energia tootmise ja salvestamise stabiilsematele energiakuludele;
- Nõustamisvõimaluste loomine, nt piirkondlike nõuandekeskuste loomine, piirkondlike energiaagentuuride loomine ja/või energiakogukondade tõstmine piirkondlike nõuandekeskuste fookusesse.

Projektis osalenud 12 omavalitsuse roll on olnud eelkõige EC4RURAL raames korraldatavate ürituste propageerimine ja kogukonna üldise üleminekuprotsessi

hõlbustamine. Oleme saanud kasutada nende kommunikatsioonikanaleid (nt kohalik ajaleht, veebilehed) EC4RURAL algatuse ja ürituste tutvustamiseks. Mõned omavalitsused on täitnud aktiivsemat rolli algatuste kaasaitajate ja edendajatena. Läbiviijatena on nad pakkunud omavalitsuse ruume koosolekuteks ja tegevusteks.

Kohtumistel Viimsis, Lääne - Harjus, Türil, Toris, Sakus, Elvas, Hiiumaal esitasid valla esindajad põhjalikuma analüüsi oma energiaolukorrast ja väljavaadetest. Mõned neist omasid varasemat CET projektides osalemise kogemust ja mõistsid teemat sügavamalt.

EC4RURALi kogemus on näidanud kohalike omavalitsuste olulisust taoliste algatuste edendamisel, kuna nende kaasamine tagab usaldusväärsuse ja soodustab teiste osalejate, näiteks kodanike osalemist. Promootoritena on nad panustanud munitsipaalpindadesse esimeste päikeseenergia tootmise süsteemide paigaldamiseks.

- **LEADER kohalikud tegevusrühmad:**

Eestis on kohalikud tegevusgrupid EC4RURAL algatustesse kaasatud juba projekti algusest peale, kuna Eesti LEADER Liit (ELU) on selle tööpaketi WP3 kaasamise ja võrgustike loomise ülesande eestvedaja. Kohalik tegevusrühm on väärtuslik võrgustike loomise platvorm, koondades liikmetena kolme peamist sektorit (ettevõtjad, valitsusvälised organisatsioonid ja kohalikud omavalitsused), et ühiselt luua piirkonna arengustrateegia. Kohalike tegevusrühmade algatused keskenduvad ühiseid huvisid koondavate kohalike võrgustike loomisele, edendades samal ajal innovatsiooni nii sotsiaalsetes kui ka tehnoloogilistes aspektides. TaastuenergiALE ülemineku edendamiseks on mõned kohalikud tegevusrühmad loonud koostööprojekte oma kodanike koolitamiseks ja kogemuste vahetamiseks:

"Väiketarbijate inspireerimine sobivate taastuenergiA lahenduste juurutamiseks" Virumaa Koostöökogu ja Jõgevamaa Koostöökoda (Viru-Nigula ja Põltsamaa pilootvaldade partnerid). Projekti eesmärk on töötada välja neli levinud kombineeritud lahendust ventilatsiooni, elektri ja soojusenergia tootmiseks ja tarbimiseks ning demonstreerida nende rakendusvõimalusi erinevates piirkondades.

Koostööprojekti “Rohelised kogukonnad” on teiste partnerite seas kaasatud Virumaa Koostöökoogu ja PAIK. Projekti eesmärgiks on teadlikkuse tõstmine ja partnerluse edendamine huvirühmade vahel, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate, noorte ja kogukonnaliikmete koolitamine. Projekti raames korraldatakse nii Eesti-siseseid õppereise praktiliste energialahenduste tutvustamiseks kui ka rohemajanduse teemadele keskenduv rahvusvaheline õppereis.

Kõik kohalikud tegevusrühmad viivad ellu LEADER programmi, jagades kogukondadele ja ettevõtetele investeeringutoetusi. Mitmed kohalikud strateegiad on määratlenud roheline energia oma piirkondade prioriteedina ja kohandanud vastavalt ka oma projektide hindamise kriteeriume. See annab uutele energiakogukondadele üliolulise võimaluse oma projektidele rahastamist otsida.

- **Vabühendused:**

Peaaegu kõik EC4RURAL projekti aktiivsed kogukonna elektritootmise algatused on seotud mõne kohaliku mittetulundusühinguga, mis tegutseb kohaliku kogukonna huvides. Nendeks võivad olla vabatahtlikud päästjad (Rõuge, Tori, Hiiumaa, Elva), külaseltsid (Saku, Viru-Nigula, Viimsi), kogudused (Lääne -Harju), kultuuriseltsid (Alutaguse). Need organisatsioonid moodustavad enamiku tuumikrühmadest ja on kogukonna energiaprojektide edukaks väljatöötamiseks üliolulised. Teavet potentsiaalsete osalejate kohta koguti esmalt piirkonna kohalikult tegevusrühmalt ja seejärel kooskõlastati see kohalike omavalitsustega.

- **Ettevõtted (VKEd) ja kodanikud:**

Kuna kohalikud ettevõtted ja kodanikud on toodetud energia lõpptarbijad, on nende heakskiit ja aktiivne osalemine edu saavutamiseks ülioluline. Nende kaasamist projekti soodustavad mittetulundusühingud, kes on vahendajateks, et siduda neid erinevate projektitegevuste ja ressursidega. Need organisatsioonid mängivad otsustavat rolli jõupingutuste koordineerimisel, toetuse pakkumisel ning osalejate huvide ja vajaduste ärakuulamisel ja nendega tegelemisel. Olles sillana kogukonna ja projekti vahel, aitavad

mittetulundusühingud edendada koostööd ja suurendada algatuste tõhusust. See lähenemisviis mitte ainult ei anna kohalikele osalejatele võimalusi, vaid rikastab ka projekti, võimendades nende organisatsioonide teadmisi ja võrgustikke.

Osalusprotsess Eestis järgis **metoodilise** plaaniga kehtestatud ühtset mustrit. Eesti pilootprojekti 12 algatuse osalusprotsessi algatamiseks, nagu on üksikasjalikult kirjeldatud tulemustes 2.1 ja 2.3, viidi igas omavalitsuses läbi intervjuud kohalike omavalitsustega ning küsitlused, mis põhinesid dokumentatsioonil (energiakavad, strateegiad jne).

Pärast seda esialgset diagnostilist etappi korraldati iga algatuse jaoks esimesed kohtumised. Nende kohtumiste koordineerimiseks ja väljakuulutamiseks pöörduiti esmalt vallavalitsuste poole, et alustada ettevalmistusi. Samuti võeti ühendust piirkondade kohalike tegevusrühmadega, julgustades neid osalema eelkoosolekutel ja otsides nende toetust ürituse edendamisel. Omavalitsuste reaktsioonid olid kõik sarnased ja positiivsed. Kõik omavalitsused pakkusid oma ruume koosolekute läbiviimiseks tasuta. Mõnel juhul näitasid omavalitsused üles suuremat entusiasmi ja valmistasid EPC koosolekuks ette oma ettekanded. Mõnel omavalitsusel (Viimsi, Elva) oli varasemast rohkem kogemusi Euroopa projektidest ja nad olid vastavalt kogunud ka varasemate uuringute andmeid. Mõnes vallas oli osalemine kõhklevam, näiteks Põltsamaal ja Viru -Nigulas polnud esimesel kohtumisel valla esindajaid. Seminaridel osales keskmiselt viis kuni kakskümmend viis inimest. Seminaride järeldused varieerusid vastavalt iga omavalitsuse varasemale taastuvenergia kogemusele, samuti tuleb märkida, et on omavalitsusi, kus taastuvenergia alased teadmised on head ning olemas ka valmisolek õppida ja muudatusi esile kutsuda.

4.1.2 Konkreetsete kaasamisstrateegiad

Allpool on toodud konkreetsete strateegiad, mis soodustasid Eesti pilootalgatustes osalemist EPC ja CG loomisel.

1. Võtmeosaliste kaardistamine

Peamiste sidusrühmade kaardistamine on ülioluline strateegia tagamaks, et kõik üksikisikud ja organisatsioonid, kellel on mõju või huvi maapiirkondade energiakogukondade arengu vastu, on esindatud ja protsessis aktiivselt kaasatud. See süstemaatiline lähenemine hõlmab asjakohaste sidusrühmade tuvastamist, nende huvide ja suutlikkuse mõistmist ning nende rollide selgitamist projektis. Seda strateegiat on rakendatud kõigi 12 kogukonna algatuse puhul.

Selle kaardistamise hõlbustamiseks viidi läbi esialgsed intervjuud ja küsitlused erinevate kohalike rühmadega, et hinnata nende ootusi ja muresid seoses energia ja säästva arenguga. Selle kaardistamisstrateegiaga seotud sidusrühmade hulka kuulusid kohalike omavalitsuste esindajad, kohalikud tegevusrühmad ja iga algatusega seotud kodanikud.

Saavutatud eesmärgid:

- Erinevate kohalike rühmade õiglase esindatuse tagamine: analüüs hõlbustas kogukonna esindajate, nagu kohalikud tegevusrühmad, VKEd ja erinevate vajadustega kodanikud, tuvastamist ja kaasamist, luues mitmekesise ja esindusliku rühma.
- Peamiste osalejate teadmiste ja ressursside võimendamine: katmata väärtuslike ressursside kaardistamine, nagu energiataristu rajatiste jaoks saadaolev maa, ja kohalikud arusaamad sotsiaalsest ja majanduslikust dünaamikast, rikastades REC-de ülesehitust.

2. Kommunikatsioon

Õigusliku raamistiku ja energiakogukondade eeliste kohta teabe edastamine on projekti õnnestumise jaoks ülioluline. Kommunikatsiooni hõlbustamiseks korraldas ELU energiakogukondade kasulikkust käsitleva artikli avaldamise kohalikes ajalehtedes koos kutsega avaseminarile. Teavet levitati ka kohalike tegevusrühmade kanalite kaudu, nagu meililistid ja sotsiaalmeedia.

2024. aasta suvekuudel toimus kaks veebipõhist töötuba.

11. juuni: Pilootprojektide rakendamise töötuba Hispaanias ja Eestis.

Esimeses osas, mis oli mõlemale riigile ühine ja inglise keeles, osalesid Vigo Ülikool (koordinaator), Sapiens Energia, Tartu Ülikool (UTARTU) ja Eesti Linnade ja Valdade Liit (AECM). Oma sekkumiste kaudu said osalejad jälgida kogukonna energia rakendamise seisu seoses taastuvenergiaga. Samuti arutleti takistuste üle, mis on energia ülemineku ja ühenduse energeetika rakendamisel mõlemas riigis ja ELi tasandil ette tulnud.

18. juuli: II töötuba Hispaania ja Eesti maapiirkondade energiakogukondade plaanide määratlemiseks.

Selle veebipõhise töötoa eesmärk oli edendada konkreetsete eesmärkide ja lähenemisviiside vahetust energiakogukondade plaanide määratlemisel Hispaania ja Eesti pilootprojektides, eesmärgiga õppida üksteiselt ja kaasata erinevaid sidusrühmi, et suurendada teadlikkust projektist EC4RURAL.

Tänu Outesi ja Vedra linnapeade osalemisele toodi Galicia kohaliku energiapoliitika näiteid.

Kogukonnaenergeetika võimaldab kogukonnal kasu saada

Viimased aastad on toonud katustele paigaldatud päikesepaneelide buumi. Aastaks 2035 prognoositakse, et Eesti kodude katustel võiks neid olla tänasest kolm korda rohkem ning katta veerandi majapidamise elektritarbimist. Tootvaid tarbijaid on täna üle 15 000, ent kohalikul tootmisel on veel kasutamata võimalusi, mis jäävad individuaalselt ja ettevõttena tegutsemise vahele - kogukonnaenergeetika. Need on energiaprojektid, mida veetakse ühistulistel alustel ning mis pakuvad otsest kasu kohalikele kogukondadele.

Kogukonnaenergeetika algatused võivad võtta mitmesuguseid vorme: need võivad olla kogukonna omandis olevad taastuvenergia paigaldised (näiteks päikesepaneelid või tuulikud), pakuda elektrisõidukite või jalgrataste laadimisteenuseid või olla energiatõhususprogrammid või renoveerimisteenused.

Samuti võivad need olla kogukonnapõhised energia-kooperatiivid, mis hoolitsevad soojusmajandusteenuste eest või pakuvad muid teenuseid energiaturul.

Seadusandluses on kirjas kaks sarnast, detailides erinevat varianti: taastuvenergia-kogukonnad ning kodanike energiakogukonnad. Ent need ühendab sama printsiip - neis osalemine annab võimaluse olla energiatootmise ja kasutamise otsuste juures ning mõjutada seda, kuidas energiat toodetakse ning kuhu selle kasud liiguvad.

Energiaarbijana oleme passiivsed turul osalejad - stepslist tuleb elektrit ja selle tarbimise eest tasume teenusepakkujale. Kogukonna-

The poster features the EC4RURAL logo and the European Union logo. The main text reads: "Energiakogukondade projekti avaseminar Türi vallas 13. märtsil kell 17:30". Logos of participating organizations include University of Tartu, Eesti Leader Liit, Universidad de Vigo, JEGAMP, SAPIENS, ESTILINNIDE JA VALDAD EÜ, Tartu Regiooni Energiaagentuur, espazo coop, and Fundación Juana de Vega.

energeetika kaudu aga jääb suur osa otsustusest kohalikele tasandile - rahalise kasu teenimise kõrvalt saab määrata ka teisi hüvesid. Näiteks energiaühistu võib otsustada, et liikmed saavad teenuseid soodsamatel või stabiilsematel tingimustel, sellega kaetakse kohaliku kogukonna ühiseid vajadusi või pakutakse kohalikele lisandväärtust pakkuvatele ettevõtetele ligipääsu taastuvatele energiaallikatele.

Kogukondlik energiatootmine paigutatakse tarbimiskoha vahetusse lähedusse või kasutatakse ära vabu pindu näiteks katustel. Seetõttu puudub sel tugev negatiivne mõju looduskeskkonnale. See vähendab survet loodusele ning mõjutab otseselt ka energiakadude vähenemist.

Kohalikud energiaprojektid loovad töökohti ning panustavad rohkema raha ringlemissse kohalikus majanduses. Nad vähendavad ka sõltuvust keskkettest energiavarudest, kasvavad energiasõltumatust

ja vastupidavust, eriti maapiirkondades.

Kuna energiateemades osaleb tavapärasest laiem ring inimesi, siis hõlmavad kogukonnaenergiaalgatused sageli ka haridusprogramme ja korraldavad teavituskampaaniaid, mis suurendab energiateadlikkust ning -tõhusust.

Sarnastele probleemidele lahenduse otsimine, ühised otsused ning ühiselt leitud võimalused projektide rahastamiseks soodustavad sotsiaalset ühtsust, tuues elanikud kokku jagatud eesmärgi ümber, julgustades nii koostööd ning vastastikust toetust. Kokkuvõtteks pakub kogukonnaenergia kogukondadele võimalust oma energiatulevikku ise juhtida, tuues kaasa mitmesuguseid sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnavalaseid eeliseid.

12 omavalitsust Eestist, 22 maaomavalitsust Hispaaniast ning kümme organisatsiooni osalevad energiakogukondade projektis „Taastuvenergiale ülemineku edendamine maa-

piirkondade energiakogukondades“ (EC4RURAL). Rahvusvahelise projekti eesmärk on aidata kohalikel omavalitsustel ja kogukondadel üle minna puhtale energiale, tagades samal ajal maapiirkondade ja kohalike kogukondade aktiivne osalemine.

2023. aasta sügisel alanud projekti käigus aidatakse kaasa kohalike taastuvenergia kogukondade loomisele, et tugevdada energiasõltumatust, edendada elu maapiirkondades ja vähendada energiaaegust, lisaks luuakse e-õpivara ning viiakse läbi põhjalik koolitusprogramm kohalikele kogukonnale. Projekt kestab neli aastat.

Kui soovid rohkem teada saada kogukondlikust energiatootmisest, oled oodatud osalema EC4RURAL projekti avaseminaril. Rohkem infot leiab Eesti LEADER Liidu kodulehelt <https://leaderliit.eu/ec4rural> ja Facebooki lehelt <https://www.facebook.com/eestileaderliit> INGRID NIELSEN Eestimaa Looduse Fond

Joonis 2: Kohalikes ajalehtedes avaldatud I. Nielseni artikkel.

Augustis korraldasid Eesti projektipartnerid kohtumise Kesk-Eestis Järvamaal. Kõik energiapoliitika nõukogjad olid kutsutud jagama edusamme tuumikrühmade moodustamisel ning saama inspiratsiooni teistes omavalitsustes tehtud tegevustest. 4 ettekandes jagati kogemusi nii valdade, kogukondade kui ka Kliimaministeeriumi vaatenurgast, millele järgnes paneeldiskussioon energiakogukonna loomise väljakutsetest. Osalejad said inspiratsiooni ammutada ka ettevõtjalt, kes on restorani ja supermarketiga tankla jaoks loonud mitmeid taastuvenergia tootmise ja salvestamise võimalusi.

3. Praktiline abi ja koolitused

Eesti projektipartnerid on leidnud, et üks-ühele konsulteerimis- ja nõustamispraktika on olnud senistest strateegiatest kõige tõhusam. Nende konsultatsioonide käigus on konkreetsed potentsiaalsed energiaprojektid määratletud tuumikrühmadena (CG). Pärast võimalike rühmade esialgset tuvastamist pöördusime nende poole otseintervjuudeks, et saada ülevaade nende ees seisvatest väljakutsetest ja ideedest edasiseks arenguks.

Nende edasiseks toetamiseks oleme pakkunud abi projektipartnerilt Tartu Regiooni Energiaagentuur (TREA), mis pakub tehnilisi konsultatsioone, keskendudes energiakulu ja -tootmise üksikasjalikele arvutustele põhineva tasuvusanalüüsi läbiviimisele. See tehniline tugi lisandub projektiplaanis välja toodud põhjaliku koolituskursuse pakkumisele.

Kõik tuumikrühmad on näidanud üles märkimisväärset huvi nii personaliseeritud nõustamiseansside kui ka eelseisva üldkoolituse vastu, mis näitab tugevat pühendumust oma teadmiste ja võimekuse täiendamisele energiasektoris. Selle individuaalse lähenemise edendamiseks soovime anda neile kogukondadele mõjuvõimu, varustada neid vajalike tööriistade ja arusaamisega, et oma energiaprojekte edukalt ellu viia.

4.1.3. Kaasamisprotsessi takistused

Sidusrühmade mitmekesisus koos teadmiste ja ressursside erineva tasemega ning maakeskkonna eripärad (nt hajaasustus) pakuvad väljakutseid, mis võivad takistada nende algatuste tõhusust ja ulatust. Allpool toome välja peamised tuvastatud takistused ja nende mõju osalusprotsessi arengule.

Kohalikud omavalitsused seisavad silmitsi mitmete tehniliste ja teadmistega seotud takistustega taastuenergia ja kogukondliku energia vallas. Tehnilisteks takistusteks on väljakutsed elektrivõrguga liitumisel ning omatoodetud elektri jagamisega ja teistele osapooltele müümisega seotud probleemid. Teadmiste ja teadlikkusega seotud takistused tulenevad kogemuste, mõistmise ja oskuste puudumisest taastuenergia lahenduste ja kogukonnaenergia vallas. Lisaks võib uute kontseptsioonide ja tehnoloogiate esile kerkimine tekitada segadust ning edukate näidete puudumine takistab veelgi arendustegevust.

Tehnilise arengu väljakutseteks on raskused elektrivõrguga liitumisel ning omatoodetud elektri jagamise või teistele müümisega seotud probleemid. Teadmiste ja teadlikkusega seotud probleemid tulenevad kogemuste, mõistmise ja oskuste puudumisest taastuenergia lahenduste ja kogukonna energia vallas. Lisaks põhjustab arvukate uute kontseptsioonide ja tehnoloogiate kasutuselevõtt sageli segadust, mida süvendab tõhusate eeskujude puudumine.

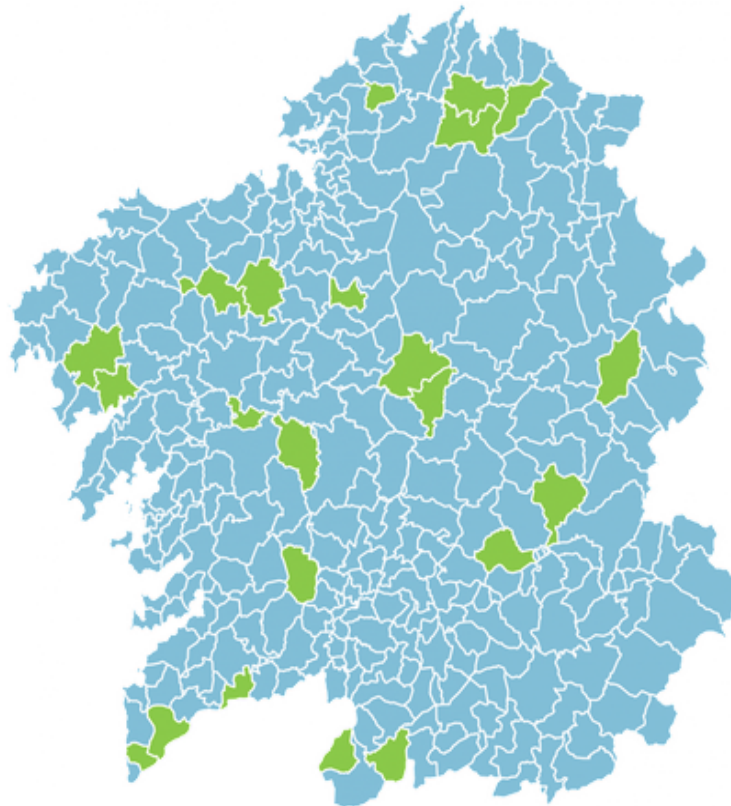
Sotsiaalse arengu väljakutsed hõlmavad võitlust tugevate juhtide väljaselgitamise nimel, hoolimata kogukonna huvist. Majanduslikeks ja rahalisteks takistusteks on vastuoluline informatsioon erinevate taastuenergialahenduste tasuvuse kohta, piiratud investeerimisvõimalused ja vastavate toetuste puudumine.

4.2 Galicias

4.2.1 Peamised sidusrühmad ja kaasamisprotsess

Osalusprotsessi edu EPC (*Energy Policy Council*) ja CG (*Core Group*) loomisel ja arendamisel sõltub erinevate osalejate aktiivsest koostööst, millesse igaüks panustab oma ressursside, teadmiste ja spetsiifiliste oskustega. Alates kohalikest omavalitsustest kuni kodanike, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) ja akadeemilise sektorini – kõigil on nende kogukondade osalemises ja arenguprotsessis ülitähtis roll. Allpool analüüsitakse peamisi kaasatud osalejaid ja nende panust Galicia maapiirkondade konteksti.

Galicia pilootprojekti olid EC4RURALi raames osalemisprotsessi algatanud omavalitsused: Avión, Becerreá, Entrimo, Mazaricos, Moeche, Monterroso, Muíños, Muras, Ordes, Oural, Outes, Palas de Rei, A Pobra de Brollón, O Rosal, Salvaterra de Miño, Silleda, Sober, Tomiño, Tordoia, O Valadouro, Vedra ja Vilasantar .

Joonis 3: Galicia omavalitsused, kes osalevad EC4RURAL projektis.

Kogu Galicia pilootprojektis osalemisprotsessi jooksul on iga kogukonna algatus näidanud teatud arengutaset, mille on kujundanud selle sotsiaalmajanduslikud omadused ning osalevate osalejate kaasatuse tase ja nende ühine konfiguratsioon. Sellega seoses on Galicia pilootprojekt eristanud kolme arengutaset, et kategoriseerida algatused vastavalt nende konkreetsele etapile osalemisprotsessis ning EPC ja CG loomises.

Kolm arengutaset on kujutatud järgmisel pildil:

Nagu pildil näha, vastab esimene tase kogukonna algatustele, kus nii EPC kui ka CG on juba loodud. Lisaks on viis CG-d oma juriidilised isikud registreerinud, samas kui kaks on seda veel tegemas.

Teine tase hõlmab algatusi, mis on loonud EPC, kuid ei ole veel loonud CG-d. Kolmas tase hõlmab algatusi, mis ei ole veel jõudnud EPC loomiseni.

Allpool kirjeldatakse kogukonna algatustega seotud peamisi osalejaid, mis on liigitatud nende kolme taseme järgi.

Esimene tase hõlmab algatusi järgmistest valdadest: Entrimo, Moeche, Muíños, Sober, Vilasantar, Outes ja Silleda. Peamised osalejad ja nende rollid osalusprotsessis on järgmised:

- **Kohalik omavalitsus** : nendes seitsmes algatuses on kohalikud omavalitsused aktiivselt osalenud protsessi algusest peale, toetades teiste kohalike osalejate

väljaselgitamist, edendades EC4RURALi raamistiku raames korraldatavaid üritusi ja hõlbustades kogu kogukonna üleminekuprotsessi.

Neil on olnud oluline roll algatuste toetajate ja edendajatena. Läbiviijatena on nad pakkunud omavalitsuse ruume koosolekuteks ja tegevusteks. Veelgi enam, EC4RURALi kogemus on näidanud kohalike omavalitsuste olulisust selliste algatuste algatamisel, kuna nende kaasamine tagab usaldusväärset ja soodustab teiste osalejate, näiteks kodanike osalemist. Promootoritena on nad panustanud munitsipaalpindadesse esimeste päikeseenergia tootmise süsteemide paigaldamiseks.

- **Kohalikud tegevusrühmad:** maaelu arendamise rühmad mängivad olulist rolli selliste algatuste potentsiaalsete osalejate tuvastamisel ja territooriumide energiavajaduste hindamisel. Kõik nende omavalitsustega seotud Galicia tegevusrühmad osalesid EC4RURALi raamistikus toimunud esialgses intervjuus, pakkudes väärtuslikku teavet kohalikust kontekstist. Märkimisväärsed näited on LAG Limia Arnoia, mis hõlmab Entrimot ja Muíños , mis viib läbi energiaalaseid haridus- ja teadlikkuse tõstmise programme, ja LAG Deloa, mis toetab Outesi algatusi.
- **Kogukonnaühendused:** Galicia on kogukonnaühendustel tugev traditsioon juhtida kogukonna algatusi, eriti maapiirkondades, kus lai geograafiline levik ja madal asustustihedus nõuavad usaldusväärseid ja ühtseid organisatsioonilisi struktuure. Nende osalemine selles protsessis on aga olnud piiratud, vaid üks juhtum – Entrimo – hõlmas naabruskonda, külalislahkust ja kaubandusühendusi.
- **VKEed :** Galicia maapiirkonna VKEed võivad nendes algatustes osaleda kasutajate, teenusepakkujate või isegi investoritena. Ometi on nende osalus olnud minimaalne, märkimisväärse osalusega ainult Outesis, kus VKEedel on võtmeroll kaasatud osaliste mitmekesistamisel.
- **Kodanikud:** kodanikud on nende algatuste nurgakivi, kuna nende eesmärk on anda kohalikele elanikele mõjuvõimu nii energiatootjate kui ka tarbijatena. Kõigis esmatasandi algatustes esindavad kodanikud osaluse poolest kõige olulisemat rühma.

Teine **tase hõlmab** Mazaricose, Murase, O Rosali, Tomiño, O Valadouro ja Vedra algatusi. Peamised osalejad ja nende rollid osalusprotsessis on järgmised:

- **Kohalik omavalitsus:** kohalikud omavalitsused on jätkanud abistajatena tegutsemist, määrates kindlaks peamised osalejad ja pakkudes omavalitsusruume koosolekuteks. Kuid nendes omavalitsustes on edusammud olnud aeglasemad, sageli selliste algatuste väiksema tähtsuse tõttu. Kodanike mobilisatsiooni suurendamiseks tehakse jõupingutusi. Konkreetse juhtumina paistab silma O Rosal. Hoolimata sellest, et ta on teisel tasandil, on selle kohalik omavalitsus näidanud üles eeskujulikku pühendumust energiaüleminekule, luues Galicias esimese maapiirkondade ümberkujundamise büroo, viies selle ajakava kooskõlla algatuse arenguga.
- **Kohalikud tegevusrühmad:** teisel tasandil osalesid maaelu tegevusrühmad EC4RURALi esialgses intervjuus, andes teadmisi kohaliku konteksti kohta. Nende osalus on aga võrreldes esimese tasemega olnud piiratum, ainsaks oluliseks osalejaks on O Valadouro RDG Terras de Miranda.
- **VKEd:** VKEde osalemine sellel tasandil on veelgi piiratum, kusjuures Tomiño on ainus seda tüüpi tegijat hõlmav algatus. Tomiños hõlmab EPC peamiselt munitsipaaluru ettevõtteid.
- **Kodanikud:** kuigi kodanikud on nende algatuste jaoks kesksel kohal, ei ole nende roll sellel tasandil veel täielikult määratletud, kuna kohalike omavalitsuste juhitud osalusprotsessid on erinevatel põhjustel aeglasemad, nagu eelnevalt mainitud.

Kolmanda taseme algatuste hulka kuuluvad A Pobra de Brollón, Avión, Becerreá, Monterroso, Ordes, Oourol, Palas de Rei, Salvaterra de Miño ja Tordoia.

Nagu eelnevalt mainitud, ei ole nendes omavalitsustes EPC-sid loodud. Vaatamata Vigo ülikooli, FEGAMPi ja EspazoCoopi esindajate pingutustele suhelda erinevate kohalike osalejatega, eelkõige poliitiliste juhtidega, on edusammud olnud piiratud. Kohtumised kohalike osalejatega kavandati ja peeti kõigis omavalitsustes, välja arvatud Ordes ja Tordoia . Omavalitsustes, kus koosolekud toimusid, osutus edasine tegutsemine keeruliseks, kuna vallavalitsused ei olnud aktiivsed. Mõnel juhul ei aidanud need

valitsused kaasa osalejate mobiliseerimisele oma territooriumil. Kuigi nad väljendasid algselt valmisolekut EC4RURALiga koostööd teha, vähenes nende pühendumus aja jooksul. Selles tulemuses mängisid rolli 2023. aasta valimiste järgsed muutused omavalitsustes. Mõnel juhul täheldati, et projekti toetamise kavatsuste allkirjastamine langes kokku valimiseelse perioodiga, mis viitab sellele, et mõned omavalitsusjuhid võisid vaadelda nende toetamist kui valimisvõimalust, ilma et nad oleks pärast valimisi enam kaasatud. Järelikult ei ole praegu nendes algatustes olulisi osalejaid, ja on ebakindlus, kas need omavalitsused osalevad uuesti osalusprotsessis ja sotsiaalses mobilisatsioonis EC4RURALi raamistikus. Praegu peetakse neid algatusi projektile "kaotsi läinuteks", hoolimata mitmetest taasaktiveerimise katsetest, mis on ebaõnnestunud.

Selle jaotise lõpetuseks käsitleme peamisi osalejaid, mis on ühised kõigil kolmel arengutasemel. Nende algatuste eest vastutavad peamised partnerid olid Vigo ülikool, mis pakkus kohalikele osalejatele teadusuuringuid, personaliseeritud seiret, diagnostikat ning tehnilist, majanduslikku ja juriidilist koolitust; FEGAMP, mis soodustas kontakti loomist kohalike omavalitsustega ja toetas nende projektis osalemise jälgimist; EspazoCoop, mis edendas energiakodakondsust, julgustas kodanikke mobiliseerima ja levitas teavet ühistute kui võimaliku õigusraamistiku kohta. Kuid ükski algatus pole seda mudelit siiani kasutusele võtnud.

Osalusprotsess varieerus vastavalt iga **algatuse** arengutasemele. Osalusprotsessi algatamiseks Galicia pilootprojekti 22 algatuses, nagu on üksikasjalikult kirjeldatud tulemustes 2.1 ja 2.3, viidi igas omavalitsuses läbi intervjuud kohalike omavalitsuste ja arendusrühmadega ning küsitlused jagati laiemale avalikkusele.

Pärast seda esialgset diagnostilist etappi korraldati iga algatuse jaoks esimesed kohtumised. Nende kohtumiste koordineerimiseks ja väljakuulutamiseks võtsid nii FEGAMP kui ka Vigo ülikool ühendust kohalike omavalitsustega, et alustada ettevalmistusi. Nad pöördusid piirkondade maaelu arendamise rühmade poole, julgustades neid osalema eelkoosolekutel ja otsides nende toetust ürituse edendamisel. Omavalitsuste reaktsioonid olid väga erinevad. Mõnel juhul näitasid omavalitsused proaktiivset lähenemist, võtsid kohtumised entusiastlikult vastu, määrasid kindlaks

kohalikud huvipakkuvad osalejad ja korraldasid tõhusaid mobiliseerimismeetmeid. Märkimisväärsed näited on Moeche, Outes, Entrimo, Silleda ja Vilasantar (esimese tasandi algatused), aga ka Vedra, O Valadouro ja Mazaricos (teise tasandi algatused). Nende omavalitsuste jaoks oli omavalitsuste kaasamine oluliseks esimese koosoleku edukaks algatamiseks ja EPK moodustamiseks.

Vastupidi, teised omavalitsused näitasid minimaalseid jõupingutusi, suutmata piisavalt mobiliseerida sotsiaalset osalust. See suundumus oli eriti ilmne kolmanda taseme algatuste puhul, nagu Aviión , Becerreá ja Palas de Rei, kus EPC-sid ei moodustatud.

Kohtumised toimusid iga tärkava algatuse pakutavates munitsipaalruumides ning neid aitasid kaasa Vigo ülikooli, FEGAMPi ja EspazoCoopi töötajad. Nende kohtumiste tulemused varieerusid olenevalt omavalitsuste kaasatuse tasemest, esitades kaks peamist suundumust:

- **Proaktiivne osalemine:** kohalikud omavalitsused osalesid aktiivselt kogukonna energiaalgatuses, eraldades munitsipaalressursse (nt katused päikesepaneelide paigaldamiseks) ning edendades turvatunnet ja julgustades kodanike osalemist. Selline lähenemine iseloomustas kõiki esimese tasandi algatusi.
- **Kõhklev osalemine:** omavalitsused olid vähem pühendunud, tekitades teiste osalejate seas ebakindlust. Seda täheldati mõnes teise tasandi omavalitsuses, nagu Mazaricos, Muras ja O Valadouro. Vaatamata Vigo ülikooli ja FEGAMPi jõupingutustele on need algatused endiselt ebaselges seisus.

Kolmanda tasandi algatuste puhul, nagu varem mainitud, on osalusprotsessi taasaktiveerimise katsed ebaõnnestunud, peamiselt kohalike omavalitsuste tegevusetuse tõttu. Teise tasandi algatused jäävad ootama taasaktiveerimist soodustavaid tingimusi, nagu CTO käivitamine O Rosalis, riikliku rahastamise tagamine Vedras ja Murases või kohalike omavalitsuste juhtimise muudatustega tegelemine, nagu O Valadouros.

Seevastu esimese tasandi algatused on jätkunud järgmiste kohtumistega, mis keskendusid CGde loomisele, juhtimismudelite kavandamisele ja nende algatuste jaoks seaduslike vahendite loomisele. Järgmises osas tuuakse esile konkreetsed näited strateegiatest, mida esimese tasandi algatused oma osalusprotsessides kasutavad.

4.2.2 Konkreetsed kaasamisstrateegiad

Allpool on toodud konkreetsed strateegiad, mis soodustasid Galicia maaelu algatustes osalemist EPC ja CG loomisel, määrates kindlaks iga algatuse peamised osalejad, konkreetsed eesmärgid ja praktilised näited.

1. Võtmeosaliste kaardistamine

Võtmeosaliste kaardistamine on oluline strateegia tagamaks, et kõik üksikisikud ja organisatsioonid, kellel on maapiirkondade energiakogukondade loomises mõjuvõimu või huvid, on esindatud ja protsessis aktiivselt osalevad. See süstemaatiline analüüs hõlmab asjakohaste osalejate väljaselgitamist, nende huvide ja suutlikkuse mõistmist ning nende rolli määratlemist projektis. Seda strateegiat on rakendatud kõigis 22 kogukonnaalgatuses.

Selle kaardistamise läbiviimiseks viidi läbi esialgsed intervjuud ja küsitlused erinevate kohalike rühmadega, et uurida nende ootusi ja muresid seoses energia ja säästva arenguga.

Esmatähtsaks peeti õiglast esindatust, võttes arvesse iga territooriumi sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning tagades vähem nähtavate osalejate, näiteks VKEde või kohalike tegevusrühmade kaasamise.

Kaardistamisstrateegias osalesid kohaliku omavalitsuse esindajad, maaelu arendamise rühmad ja iga algatusega seotud kodanikud.

Saavutatud eesmärgid :

- Erinevate kohalike rühmade õiglase esindatuse tagamine: analüüs hõlbustas kogukonna esindajate, nagu LAGid, VKEd ja erinevate vajadustega kodanikud, tuvastamist ja kaasamist, luues mitmekesise ja esindusliku rühma.
- Võimendage peamiste osalejate teadmisi ja ressursse: katmata väärtuslike ressursside kaardistamine, nagu energiataristu rajatiste jaoks saadaolev maa, ja

kohalikud arusaamad sotsiaalsest ja majanduslikust dünaamikast, rikastades REC-de ülesehitust.

2. Koolitajate koolitused ja töötoad:

Omavalitsustes toimunud isiklikud kohtumised EPC ja CG loomiseks korraldati ligipääsetavates kogukonnaruumides, nagu vallamajad või kultuurikeskused erinevates piirkondades. Et tagada iga piirkonna sotsiaalsete osalejate mitmekesisust esindavate inimeste osalus, kasutati mitut levitamismeetodit: sotsiaalmeedia, füüsilised teated plakatitega omavalitsuste tiheda liiklusega kohtades ja otsesed kutsed territoriaalselt esindatud osalejatelt, näiteks omavalitsuste tehniline personal või kohalikud tegevusrühmad.

Nende töötubade käigus soodustati demokraatliku osaluse dünaamikat. Pakkudes koolitajatele maapiirkondade energiakogukondade loomise ja rakendamise alast koolitust, sai mitmekesine kaasatud sidusrühmade rühm volitatud tegema otsuseid ning iseseisvalt juhtima REC loomise ja rakendamise protsessi.

Nende töötubade jooksul andsid Vigo ülikooli teadlased, Espazocoopi abi- ja koostööarenduse eksperdid ning kohalike haldusasutuste toetamise ja propageerimise kogemusega FEGAMP-i töötajad protokolle ja juhiseid järgmistel teemadel:

- Energia diagnostika valdadele.
- Energiakodakondsuse edendamine igal territooriumil osaleva dünaamika ja demokraatlike juhtimismudelite kaudu.
- Sotsiaalmajandusüksuste asutamise kord.
- Kohalike haldusasutuste osalemisprotsessid.
- Vallapindade võõrandamise kord.
- Juurdepääs riiklikele toetustele ja erinevatele rahastamisvormidele.
- Sissejuhatus kogukonna energiaalgatuste ärimudeli arendamisse.

Kaasatud osalejad:

- Koolitajad Vigo ülikoolist, Espazocoop ja FEGAMP.
- Kodanikud.
- Kohalik administratsioon.
- Kohalikud tegevusrühmad.
- Naabruskonna ja kultuuriseltsid.
- VKEd.

Saavutatud eesmärgid:

Saavutatud eesmärgid võib rühmitada järgmistesse põhivaldkondadesse:

- **Tehniline väljaõpe ja kohalik autonoomia**
 - ✓ Omandatud oskused: selged protokollid energiadiagnostika, juhtimismudelite, juriidiliste sotsiaalmajandusüksuste loomise ja kohaliku halduse osalemise jaoks.
 - ✓ Tugevdatud autonoomia: osalejad, kes on nüüd koolitatud, saavad tuvastada võimalused ja teha teadlikke otsuseid ilma välistele agentidele tuginemata.
- **Kaasava ja demokraatliku valitsemise edendamine**
 - ✓ Laiendatud osalemine: peamiste sidusrühmade, nagu naabruskonnaühendused, VKEd, kohalikud omavalitsused ja kohalikud tegevusrühmad, kaasamine.
 - ✓ Osalusmudelid: koostöödünaamika juurutamine, mis tagab kohalike häälte kuuldavuse otsustusprotsessides.
- **Territoriaalse ühtekuuluvuse ja sektorite vahelise koostöö suurendamine**
 - ✓ Kohalike võrgustike tugevdamine: aktiivne koostöö kodanike, VKEde, haldusametite ja kohalike ühenduste vahel.
 - ✓ Ühisprojektide edendamine: võrgustike arendamine, mis võivad ulatuda kaugemale energiasektorist, soodustades koostöötet teistes maaelu arengu valdkondades.

- **Energiakodaniku teadvustamine ja edendamine**
 - ✓ Kogukonna mõjuvõimu suurendamine: kogukonna tunnustamine energia üleminekuprotsessi keskse tegurina.
 - ✓ Suurenenud osalus: Mitmekülgsete suhtluskanalite (sotsiaalmeedia, plakatid, otsekutsed) kasutamine on edukalt kaasanud kohaliku elanikkonna laia ja mitmekülgse esindatuse.
- **RECide praktilise rakendamise hõlbustamine**
 - ✓ Lihtsustatud juurdepääs ressurssidele: selged protokollid munitsipaalpindade üleandmiseks, sotsiaalmajandusüksuste loomiseks ja riiklikele toetustele juurdepääsuks.
 - ✓ Ärimudelite esmased sammud: Sissejuhatus elujõuliste ja jätkusuutlike majandusalgatuste kavandamisse.
- **Tehniliste teadmistega võtmeisikute kaasamine**
 - ✓ Eriteadmiste edasiandmine. Töötubades pakuti praktilisi lahendusi, mida toetasid teaduslikud tõendid ning koostöö ja kohalik kogemus.
 - ✓ Usaldus institutsioonide vastu: tunnustatud üksuste kaasamine on suurendanud seminaride usaldusväarsust osalejate seas.

Praktilised näited. Selle strateegia konkreetsete näidetena viidi EC4RURALi raames läbi isiklikud kohtumised kõigis esimese ja teise tasandi omavalitsustes, kusjuures iga taseme spetsiifilised omadused on üksikasjalikult kirjeldatud jaotises 4.2.1.

Lisaks viidi läbi kaks veebipõhist tööoperatsiooni. Esimese töötoa eesmärk oli esitada ülevaade kogukonna energia rakendamise olukorrast seoses taastuvenergiaga mõlemas pilootprogrammis. Järgmise [lingi kaudu](#) pääsete ligi esimese töötoa videotele. Selles töötoas osalesid mõlemad EC4RURALi piloodid. Galicia piloodi puhul olid osalejad O Rosali, Entrimo ja Xermade algatuste esindajad, samuti LAG Terra e Auga ja Costa da Morte tehniline personal.

Teine töötuba keskendus kogukonna algatuste plaanide määratlemiseks teadmiste vahetamise hõlbustamisele. Galicia piloodis osalesid esindajad Outesi (Manuel González López), Vedra (Carlos Martínez Carrillo) ja O Rosali (Ánxela Fernández) omavalitsusüksustest. Järgmise [lingi kaudu](#) pääsete ligi teise töötoa videotele.

3. Koosloome dünaamika

Ühisloome dünaamika on peamised vahendid tagamaks, et tuumikrühmad (CG) vastavad asjaomaste sidusrühmade vajadustele ja püüdlustele. See dünaamika hõlbustab praktiliste lahenduste kavandamist ja nende otsest kinnitamist kogukonnaga. Veelgi enam, ühisloome dünaamika tagab, et lahendused on kohandatud territooriumi sotsiaal-majanduslikule ja kultuurilisele tegelikkusele, suurendades RECide edu ja jätkusuutlikkuse tõenäosust. Seda dünaamikat on rakendatud ainult esimese tasandi algatustes, nagu on kirjeldatud punktis 4.2.1.

Kaasatud sidusrühmad:

Sidusrühmad hõlmasid multidistsiplinaarseid rühmi, kus kodanikud andsid teadmisi kohalike vajaduste ja ressursside kohta; tehnikud tagasid ettepanekute tehnilise ja majandusliku teostatavuse; kohalik administratsioon andis ressursse ja teadmisi omavalitsuse energia- ja sotsiaalsete vajaduste kohta; LAGid pakkusid oma teadmisi koostöövõrgustike ja kohalike osalejate vallas.

Saavutatud eesmärgid:

- Kohalikele tegelikkusele kohandatud lahenduste väljatöötamine: ühisloome dünaamika võimaldas kavandada energiasstrateegiaid ja -projekte, mis peegeldavad iga kogukonna eripärasid.
- Kollektiivse motivatsiooni edendamine ja sotsiaalse struktuuri tugevdamine: loomisprotsessis osaledes tekkis osalejatel väljapakutud lahenduste omanditunne, mis suurendas motivatsiooni ja pikaajalist pühendumist. Võrdne koostöö tugevdas kogukonna suhteid ja edendas suuremat sotsiaalset ühtekuuluvust.

Praktiline näide: selle strateegia märkimisväärsed näideteks on Outesis ja Silledas peetud koosolekud. Kasutades Vigo ülikooli väljatöötatud protseduure ja protokolle, teigi algatuse juhtkond ühiselt otsuse taastuenergia kogukonna ametlikuks vormistava juriidilise isiku kohta. Järgmine pilt näitab kaasloome dünaamikat koosolekul Outesis.

Joonis 4: Ühisloome dünaamika Outesi koosolekul.

4.2.3 Kaasamisprotsessi takistused

Nii EPC kui ka CG arendamine Galicia maapiirkondade energiakogukondade (REC) rakendamiseks seisab silmitsi suurte väljakutsetega osalusprotsessis. Osalejate mitmekesisus, teadmiste ja ressursside tasemete erinevus ning maakeskonna omadused tekitavad takistusi, mis võivad piirata nende algatuste tõhusust ja ulatust.

Allpool on välja toodud peamised tuvastatud takistused koos nende mõjuga osalusprotsessi arengule.

Teadmiste puudumine taastuenergia kogukondade ja nende eeliste kohta

Teadmiste puudumine on üks peamisi takistusi, mis takistab maakogukondadel REC loomisest aru saada ja sellega tegeleda. Paljud inimesed ei tea, mis on energiakogukonnad, kuidas need toimivad ja millist kasu nad võivad pakkuda – nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. See tekitab esialgset usaldamatust ja vale arusaama, et REC-d on algatused, mis on mõeldud ainult ekspertidele või et need ei anna kohalikele kogukondadele otsest väärtust.

Peale selle takistab teadlikkuse puudumine kogukondadel energiaülemineku eeliseid hinnata. Näiteks ei pruugi maaelanikud olla teadlikud, kuidas REC saaks vähendada nende energiakulusid või parandada juurdepääsu taastuvatele energiaallikatele. Ilma selle teabeta kipub osalemise motivatsioon olema madal, eriti kogukondades, mis on juba silmitsi majanduslike ja sotsiaalsete piirangutega.

Mõju laieneb sellistele strateegilistele osalejatele nagu väikeettevõtted ja kohalikud ühendused, mis võivad RECi arendamisel mängida võtmerolli, kuid jäävad mudeli mittetäieliku mõistmise tõttu kõrvale. See teabelünk raskendab kohalike võrgustike moodustamist, mis võiksid energiaalgatusi edasi viia.

See takistus on tuvastatud kolmandale tasemele vastavate algatuste kaudu. Nii esimene kui ka teine tase on suutnud selle barjääri ületada.

Majanduslikud tõkked ja piiratud ressursid

Paljudel juhtudel võivad RECi nõutavad märkimisväärsed esialgsed investeeringud heidutada majanduslikult haavatavaid sektoreid, eriti maapiirkondades. Kuigi RECi loodud pikaajalise majandusliku kasu saamiseks, ei teavitata neist kasudest sageli tõhusalt ja osalejate mured domineerivad vahetud rahalised tõkked. See takistus on tuvastatud kõigi Galicia pilootprojekti 22 algatuse puhul, olenemata nende arengutasemest.

Majanduslikud tõkked mõjutavad ka kohalikke väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid (VKEd), mis võivad mängida olulist rolli RECi rakendamises ja jätkusuutlikkuses, kuid mida piirab juurdepääsu puudumine rahastamisele või tehnilisele toele. See piirab sünergia arengut ja territooriumi kogu majanduslikku potentsiaali.

Lisaks võib juurdepääs avalikule rahastamisele ja muudele rahastamisvormidele olla keeruline kogukondade jaoks, kellel puudub eelnev projektide juhtimise kogemus. Bürokratia ja kogukondi nõustava kvalifitseeritud personali puudumine suurendavad neid raskusi, jättes välja sektorid, mis võiksid RECidest otsest kasu saada.

Juhtimise ja institutsionaalse toetuse puudumine

Maapiirkondade energiakogukondade (REC) kontekstis mängivad vallad juhtrolli ja institutsionaalse toetuse eestvedaja rolli. Nende piiratud kaasatus või suutlikkus võib aga tekitada olulisi takistusi. Nende institutsioonide aktiivse rolli puudumine suurendab algatuste ebakindlust ja takistab nende edenemist – näiteks kolmanda tasandi algatused, mis on seda takistust kehastanud.

Mõne valla eestvedamise puudumine tekitab organisatsioonilise tühimiku, mis raskendab kaasatud tegijate koordineerimist. Kui need haldusasutused ei toimi peamiste viidetena, kipuvad protsessid killustama, jättes osalejad ilma selgete juhusteta, kuidas edasi toimida. See nõrgendab kohalike osalejate usaldust projekti elujõulisuse vastu.

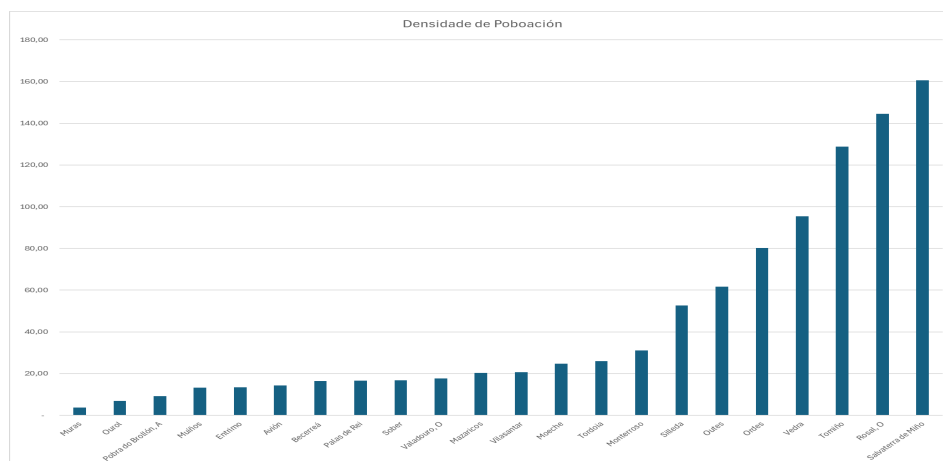
Paljudel juhtudel seisavad omavalitsused silmitsi struktuursete väljakutsetega, nagu tehnilise personali või rahaliste vahendite puudumine, mis piirab nende suutlikkust REC algatusi juhtida. Nende tegevusetust võib aga tõlgendada ka poliitilise pühendumuse puudumisena, mis demotiveerib kodanikke ja vähendab nende osalemisvalmidust .

Seega, kui omavalitsused jäävad eraldatuks või ei sea neid algatusi prioriteediks – nagu on juhtunud A Pobra de Brollón, Avióni, Becerreá, Monterroso, Ordes'i, Ouroli, Palas de Rei, Salvaterra de Miño ja Tordoia puhul –, võivad kogukonnad tajuda projekte kui ebausaldusväärne või puudub strateegiline suund. See on eriti problemaatiline maapiirkondades, kus kodanikud sõltuvad nende keskkonda mõjutavate uute algatuste tõlgendamisel ja juhtimisel kohalikest institutsioonidest.

Territoriaalne hajutatus ja selle mitmekordistav mõju

Territoriaalne hajutatus, mis iseloomustab Galicia maapiirkonda, toimib katalüsaatorina, mis võimendab olemasolevaid sotsiaalseid ja majanduslikke tõkkeid. Füüsilise läheduse puudumine muudab elanike vahelise regulaarse suhtlemise keeruliseks, killustab kogukondi ja nõrgendab sotsiaalseid sidemeid. Selline territoriaalne killustatus süvendab ka sotsiaalset lagunemist, kuna võimalused koostööks või suhtlemiseks ühistes ruumides, nagu EPC või CG, on napid, mis vähendab võimet luua tugevaid ja ühtseid tugivõrgustikke.

Hispaania keskmine rahvastikutihedus on 95 elanikku km² kohta, mis on 4 punkti kõrgem kui Galicia keskmine. EC4RURALi omavalitsustes on aga asustustihedus suhteliselt madal või väga madal (keskmiselt 35,5 elanikku km² kohta), nagu on näha sellelt graafikult:

Joonis 5: Rahvastikutihedus Galicia omavalitsustes.

Vananemine ja maalt lahkumine: kriitiline seos

Rahvastiku vananemine, mis on tihedalt seotud maapiirkondadest lahkumisega, tugevdab maakogukondade nõrkust osalusel. Ühelt poolt jätab noorte ränne linnadesse maakogukondadele vananeva demograafilise olukorra, mis vähendab oluliselt nende mobilisatsiooni- ja juhtimisvõimet, kaotades seega olulise sotsiaalse baasi usalduse ja koostöö loomisel.

Teisest küljest põlistab põlvkondade uuenemise puudumine tsüklit, kus kogukonna algatustel puudub dünaamilisus ja pikaajaline perspektiiv. Sellega seoses on taastuvenergiakogukondade kogukestus 25 aastat ning elanikkonna vananemise ja põlvkondade uuenemise puudumise tõttu on nende teke ohus.

Nõiaring, mis piirab osalemist

Nende tegurite koosmõju loob nõiaringi, mis põlistab kogukonna osalemise nõrkust. Territoriaalne hajutatus tugevdab sotsiaalset lagunemist, mida intensiivistab rahvastiku vananemine ja noorte inimeste puudumine maapiirkondadest lahkumise tõttu. Selline killustatud keskkond raskendab REC-de eduks vajalike inim- ja sotsiaalsete ressursside mobiliseerimist, jättes kogukondadele piiratud suutlikkus korraldada, uuendada ja aja jooksul algatusi toetada.

Mõnes Galicia pilootprojekti omavalitsuses, mida iseloomustavad territoriaalne hajutatus ja vananev elanikkond, iseloomustab koosolekuid sageli väike osavõtt, erinevate põlvkondade esindatuse puudumine ja raskused kollektiivsete otsuste tegemisel. See pärsib aktiivset osalemist, säilitades eraldumise tunde, mis ei mõjuta mitte ainult projekti, vaid ka sotsiaalset ühtekuuluvust üldiselt. Sellega seoses tõstame esile konkreetsed juhtumid, nagu Becerreá, Oural, Palas de Rei ja Avión.

Lisaks sätestab kollektiivse omatarbimise õiguslik raamistik (kuninglik dekreet 244/2019), et fotogalvaanilised rajatised võivad pakkuda energiat ainult 2 kilomeetri raadiuses, mis seab olulise piirangu väiksema rahvastikutihedusega omavalitsustele (Muras, Oural, Pobra do Brollón). Kuid sellistes omavalitsustes nagu Muiños ja Entrimo, kus asustustihedus on 13 elanikku km² kohta, on kogukonnaalgatused edenenu suhteliselt asustatud linnakeskuste tõttu, hoolimata madalast asustustihedusest, nagu näiteks Muras.

4.3 Ühised jooned

1. Sidusrühmade kaasamine

Nii Eesti kui Galicia kogemused rõhutavad erinevate sidusrühmade, sealhulgas kohalike omavalitsuste, kodanike ja ühiskondlike organisatsioonide kaasamise tähtsust energiakogukondade edukasse loomisse. Kuigi Eesti kohalike omavalitsuste ja kodanike osalemine väiksema pilootpiirkonnana on olnud üsna sarnane ja proaktiivne, toob Galicia kogemus esile sidusrühmade nõrgema kaasatuse Galicia kolmanda tasandi algatustes, mis näitab omavalitsuste reageerimisvõime erinevusi.

Mõlema piirkonna osalusprotsessid on sõnastatud astmelise arengumudeli abil, ehkki väikeste variatsioonidega. Eesti kaks tasandit keskenduvad üksuste asutamisele ja nende juriidilisele vormistamisele. Seevastu Galicia kolm tasandit annavad nüansirikkama ülevaate arenguetappidest, peegeldades erineval määral aktiivset osalemist ja kogukonna valmisolekut energiaalgatustes osalemiseks.

2. Tehnilise toe ja suutlikkuse suurendamise roll

Mõlemad pilootprojektid Eestis ja Galicias rõhutavad suutlikkuse suurendamise olulist rolli taastuenergiaalgatuste eduka kaasamise ja rakendamise edendamisel. Eestis on rõhk personaliseeritud toel läbi individuaalnõustamise, mis on tunnistanud kõige tõhusamaks meetodiks sidusrühmade abistamiseks. See kohandatud lähenemisviis võimaldab individuaalset tähelepanu, võimaldades konsulantidel täpselt hinnata iga sidusrühma konkreetseid vajadusi, väljakutseid ja püüdlusi. Otseste suhete edendamise kaudu saavad Eesti praktikud pakkuda kohandatud juhendamist, tagades, et iga osaleja tunneb end toetatuna ja valmis panustama algatustesse sisukalt.

Seevastu Galicia piloot kasutab laiemat lähenemisviisi, rakendades koolitajate koolituse töötubasid. Selle meetodi eesmärk on anda kohalikele osalejatele mõjuvõimu, andes neile teadmised ja oskused, mis on vajalikud koolituste läbiviimiseks oma kogukonnas. Keskendudes "koolitajate koolitamise" mudelile, ei suurenda Galicia mitte ainult konkreetsete inimeste võimekust, vaid loob ka mitmekordistava efekti. Nende töötubade

lõpetajad saavad seejärel jagada oma teadmisi teistega, edendades kogukonnas pidevat õppimise ja suutlikkuse suurendamise tsüklit. See lähenemisviis mitte ainult ei kasvata kohalike osalejate seas juhtimist, vaid tagab ka selle, et koolitus on asjakohane ja võrreldav, kuna see pärineb usaldusväärsetelt kogukonnaliikmetelt.

Koolitusprogrammide erinevad ajagraafikud võivad kaasa aidata igas piirkonnas täheldatud erinevatele strateegiatele. Kuna Galicia on oma koolitusprogramme varem algatanud, on siin tõenäoliselt tugevam kohalike koolitajate vundament ja arenenum tugivõrgustik võrreldes Eestiga, mille konsultatsiooniraamistik on alles loomisel.

Oluline on see, et mõlemad lähenemisviisid rõhutavad suutlikkuse suurendamise loomupärast koostööpõhist olemust. Läbi korraldatud töötubade tuuakse kokku erineva taustaga sidusrühmad, et jagada teadmisi, kogemusi ja ideid. Need töötoad soodustavad osalusdialoogi, kus väärtustatakse igaühe panust ja prioriteediks on kollektiivne probleemide lahendamine. See koostöö on oluline kogukonna omavastutuse ja vastutustunde edendamiseks kohalike energiaalgatuste ees.

Kokkuvõttes illustreerivad mõlemad pilootprojektid suutlikkuse suurendamise olulisust erinevate, kuid üksteist täiendavate strateegiate kaudu. Eesti personaliseeritud nõustamine ja Galicia koolitustöötoad peegeldavad ühist pühendumust kohalike kogukondade mõjuvõimu suurendamisele. Tugevdades sidusrühmade oskusi ja teadmisi, suurendavad mõlemad algatused energia ülemineku jõupingutuste üldist tõhusust, mille tulemuseks on säästvamad ja vastupidavamad kohalikud energiasüsteemid.

3. Väljakutsed ja takistused

Mõlemad katseprojektid käsitlevad osalusprotsessis ette tulnud takistusi, eelkõige seoses teadmiste puudumise, majanduslike tõkete ja ebatõhusa institutsionaalse toetusega. Eesti peatükis mainitakse ka teadmistega seotud tõkkeid, kuid pakutakse optimistlikumat vaadet käimasolevatele kaasamistegevustele, Galicia aga kirjeldab oluliste osalemist takistavate teguritena killustatud kohalike omavalitsuste ja territoriaalse hajutatuse mõju.

4. Mõju kogukonna arengule

Sidusrühmade kaasamise analüüs nii Eesti kui ka Galicia pilootprojektides näitab, et tõhusal koostööl on potentsiaali kogukonna algatusi olulisel määral elavdada. Siiski rõhutavad iga piloodi erinevad kontekstid ja väljakutsed kaasamisprotsesside erinevat dünaamikat.

Eestis on paljulubav areng kaasatud sidusrühmade seas tekkiv tegutsemistunne. Kodanikud näivad olevat üha enam valmis võtma initsiatiivi ja omaks võtma oma kaasamise energia ülemineku tegevustesse. Seda mõjuvõimu tunnet soodustab koostöö LEADER kohalike tegevusrühmadega, millel on kodanike kaasamise protsessis keskne roll. Need rühmad pakuvad platvormi, kus inimesed saavad kokku tulla, jagada ideid ja töötada välja kohalike projektide jaoks rakendatavaid plaane. Rõhuasetus rohujuuretasandi organisatsioonile julgustab koostöövaimu ja kollektiivset probleemide lahendamist. Sidusrühmad Eestis avastavad oma häält ja panust, mis toob kaasa tugevama pühendumuse säästvatele tavadele ja proaktiivsele lähenemisele energiaprobleemide lahendamisel.

Galicias rõhutab kohalike omavalitsuste kui peamiste partnerite sõltuvus kohaliku omavalitsuse tähtsust kogukonna algatuste hõlbustamisel. Omavalitsused on sageli ühenduslüliks elanike ja suuremate piirkondlike või riiklike raamistike vahel, pakkudes olulisi ressursse, juhiseid ja poliitilist tuge. See sõltuvus võib aga tekitada väljakutseid ka siis, kui omavalitsuste juhtimine on ebajärjekindel või kui valla eesmärkide ja kogukonna vajaduste vahel on lahknevus.

Galicia omavalitsustele tuginemine viitab ka struktureeritumale lähenemisele sidusrühmade kaasamisel võrreldes Eesti rohujuuretasandi mudeliga. Kuigi kohalike omavalitsuste partnerlused võivad suurendada kogukonna algatuste ressursse ja legitiimsust, võivad nad ka vähendada rohujuuretasandi jõupingutusi, kui kohalikke häält ei integreerita piisavalt otsustusprotsessidesse. Väljakutse seisneb ülalt-alla toetuse ja alt-üles algatuste tasakaalustamises, tagades, et kogukonna identiteeti ei varjutaks bürokraatlikud struktuurid.

Veelgi enam, killustatud identiteetid Galicia kogukondades kujutavad endast märkimisväärset väljakutset ühtsele osalemisele. Erinevad huvid ja ajaloolised kontekstid võivad kaasa tuua lõhesid, mis takistavad koostööd. Selline killustatus nõuab kooskõlastatud jõupingutusi usalduse loomiseks ja sidusrühmade ühtse eesmärgitunde edendamiseks. Kogukonna loomisele, dialoogile ja kaasamisele suunatud algatused on nende tõkete ületamiseks ja ühiste jõupingutuste tõhususe suurendamiseks üliolulised.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kuigi nii Eesti kui ka Galicia pilootprojektid illustreerivad sidusrühmade kaasamise olulisust kogukonna algatuste elavdamisel, navigeerivad nad erinevate väljakutsete ja strateegiatega. Eesti tekkiv algatus kohalike tuumikrühmade näol peegeldab tugevat alust rohuuuretasandi koostööle, samas kui Galicia omavalitsuste partnerlustele tuginev lähenemine rõhutab tungivat vajadust tegeleda juhtimise tõhususe ja kogukonna ühtekuuluvuse küsimustega. Mõlemad kontekstid rõhutavad vajadust kohandatud strateegiatega, mis võtavad arvesse kohalikku dünaamikat, et maksimeerida potentsiaali mõjukaks osalemiseks energia üleminekul.

5. Head tavad, soovitud ja asjakohased võrgustikud

5.1 Head tavad ja soovitud

Järgnevas peatükis kirjeldatud strateegiate eesmärk on edendada erinevate sidusrühmade aktiivset ja püsivat osalemist, tugevdada kogukonna ühtekuuluvust ja tagada nende algatuste edu. Samuti püüavad nad demokratiseerida juurdepääsu säästva energiaga seotud teadmistele, tagades, et kõik osalejad mõistavad põhikontseptsioone. Lisaks on nende eesmärk suurendada usaldust REC-ide kui kohalikele vajadustele kohandatud elujõuliste lahenduste vastu, andes samal ajal kogukonnale mõjuvõimu, arendades praktilisi oskusi, mis võimaldavad neil aktiivselt osaleda RECide kavandamises, läbiviimises ja juhtimises .

Selles peatükis keskendume peamiselt Galicia pilootprojektile, kuna meie Eesti kolleegide arvates on veel liiga vara oma kogemuste põhjal lõplikke soovitusi anda. Kuigi Eesti algatused on pakkunud väärtuslikke teadmisi, vajab nende pilootprojekti arenev iseloom enne konkreetsete soovitude andmist täiendavat vaatlust ja tulemuste analüüsi.

Teisest küljest on Galicia pilootprojekt juba näidanud mitmesuguseid kaasatud tavaid ja tulemusi, mis pakuvad rikkalikku alust aruteluks ja potentsiaalseks replikatsiooniks. Galicias kasutatavad mitmekesised strateegiad näitavad, kuidas kohalikud lähenemisviisid võivad kogukondi tõhusalt mobiliseerida, julgustades neid taastuvenergiale ülemineku eest vastutama. Galicia algatus on kogukonna töötubade, teabetundide ja ühiste planeerimistegevuste kaudu edukalt kaasanud paljusid sidusrühmi – alates kohalikest elanikest ja põllumeestest kuni väikeettevõtete omanike ja omavalitsusasutusteni.

Lisaks on Galicia lähenemisviis rõhutanud oskuste arendamist oma strateegia võtmekomponendina. Praktiliste koolituste ja koostööprojektide kaudu on kogukonna liikmed arendanud olulisi oskusi sellistes valdkondades nagu projektijuhtimine, energiatõhusus ja säästvad tavad. See mõjuvõimu suurendamine ei ole mitte ainult suurendanud individuaalseid võimeid, vaid on tugevdanud ka kogukonna üldist

suutlikkust säilitada pikaajaline kaasatus ja edendada vastupanuvõimet energiaprobleemide lahendamisel.

Galicia pilootprojektist saadud õppetundidest soovime tõsta esile konkreetsed strateegiad, edusammud ja parendusvaldkonnad. Sellest algatusest saadud teadmised on väärtuslikuks võrdlusaluseks tulevastele projektidele nii Galicias kui ka teistes piirkondades, mille eesmärk on suurendada kogukonna osalemist taastuenergia maastikul. Nendele praktilistele kogemustele keskendudes loodame aidata kaasa kasvavale hulgale parimatele tavadele, mis võivad anda teavet ja inspireerida sarnaseid jõupingutusi mujal.

Galicia piloodis kasutatud tööriistad on olnud järgmised:

- **Selge ja kohalikule elanikule kohandatud keelekasutus**

Kõigi tegevuste ja koosolekute puhul on ülioluline kasutada selget ja juurdepääsetavat keelt. Tehnilisi termineid tuleks selgitada igapäevaste näidete ja viidetega, mis haakuvad otseselt maakogukondade tegelikkusega. Selline lähenemine muudab mõisted üldsusele arusaadavamaks ja asjakohasemaks, vähendades arusaamatusi ja suurendades vastuvõtlikkust REC-ide suhtes.

- **REC-i ja kollektiivse omatarbimise erikoolitused**

REC-i ja kollektiivse omatarbimise alaste erikoolituste pakkumine on oluline, et pakkuda kohalikele osalejatele nendes algatustes aktiivseks osalemiseks vajalikke vahendeid.

Need kursused peaksid olema vormilt ja ajakavalt paindlikud, kasutades nii isiklikku kohalolu kui ka virtuaalseid vahendeid, et tagada erineva kättesaadavuse ja juurdepääsuga inimeste osalemine. Sellega seoses algatasime EC4RURALilt kaugõppeformaadis koolituspakkumise “Taastuenergia kogukonnad”. Allpool on selle kursuse plakat:

COMUNIDADES DE ENERXÍA RENOVABLE

	CONTIDO: 6 MÓDULOS
	DURACIÓN: 6 semanas 12 horas de traballo en aula 24 horas de traballo autónomo
	CERTIFICADO: Entregarase un certificado ao rematar os cursos

MÓDULOS

Curso 1:	Sensibilización cara á cidadanía enerxética
Curso 2:	Comunidades enerxéticas: Diagnose inicial
Curso 3:	Acción colectiva con concellos e grupos de desenvolvemento rural: mobilización e traballo en rede
Curso 4:	A cadea enerxética na transición enerxética
Curso 5:	Modelos de negocio para Comunidades enerxéticas rurais
Curso 6:	Implementación e funcionamento de comunidades enerxéticas rurais

Únete á formación, obtén o teu certificado e participa na transición enerxética sostible!

DATA COMEZO CURSO	DATA LÍMITE INSCRIPCIÓN	Inscripcións previas: Inscríbete aquí até a última semana dos meses pares, excepto xuño.
2 de xaneiro 2025	30 de decembro 2024	
3 de marzo 2025	24 de febreiro 2025	
5 de maio 2025	30 de abril 2025	
1 de setembro 2025	25 de agosto 2025	
3 de novembro 2025	27 de outubro 2025	

Inscripcións en
cursos@ec4rural.gal

+ info: info.ec4rural@uvigo.gal

Joonis 6: Galicia koolituspakkumine "Taastuenergia kogukonnad".

○ **Avatud teabekonverentsid energiakogukonna algatuste kohta**

Laiemale avalikkusele suunatud avatud konverentside korraldamine on oluline vahend teadlikkuse tõstmiseks ja kogukonna harimiseks REC-ide võimaluste ja eeliste osas. Need konverentsid mitte ainult ei suurenda teadmisi sellel teemal, vaid inspireerivad ka enesekindlust ja motivatsiooni algatustes aktiivseks osalemiseks.

Sellega seoses on Galicia piloot osalenud mitmel konverentsil, sealhulgas:

- ✓ Conference on Climate Alliance (2023), mille korraldas Energy Cities and Climate Alliance Modena ja AESS.
- ✓ Esimene konverents „Energiakogukonnad maapiirkondades: väljakutsed, võimalused ja tegelikkus“ (2023), mille korraldas GWO.
- ✓ LIFE-CET energiakogukondade kogunemine (2024).
- ✓ Esimene energiakogukondade ja sotsiaalmajanduse kongress (2024), mille korraldas Energy Communities Network koostöös Vitoria-Gasteizi linnavolikoguga.
- ✓ Energia ülemineku päev (2024), korraldajaks FEGAMP ja RDG Terra e Auga.
- ✓ 10. rahvusvaheline kahanemise konverents (2024).
- ✓ Konverents hajutatud energia energiakogukondade kaudu mäeinsenerikoolis (2024), mille korraldas Galicia piloot EC4RURAL.
- ✓ Teine konverents "Energiakogukonnad ja kogukonna algatused: Galicia ökosüsteem" (2024), mille korraldas GWO.
- ✓ Rahvuslik keskkonnakongress CONAMA 2024 .

○ **Analüütiliste tööriistade väljatöötamine:**

Galicia pilootprojektist on välja töötatud kaks analüütilist tööriista, mis toimivad majandusanalüüsi mudelitena Exceli formaadis. Need vahendid on loodud nende protsesside tavaliste takistuste kõrvaldamiseks: teadmiste puudumine, ebakindlus otsuste tegemisel ja tehnilise toe puudumine.

Esimene tööriist on mõeldud REC-i ärimudeli väljatöötamiseks või täpsemalt elujõulisuse plaani loomiseks. Selle põhiülesanne on analüüsida nende algatuste majanduslikku elujõulisust, mida ei ole veel teostatud, kuid mis on hüpoteetilised projektid. Selle tööriista abil on võimalik uurida ettepaneku eeldatavat majanduskäitumist, et hinnata selle põhimõtteliselt jätkusuutlikkust ja teha selle arendamise kohta teadlikke otsuseid.

Teine tööriist keskendub juba olemasolevate kogukonna algatuste tegelike andmete hindamisele. Sel juhul kogutakse andmeid algatuse konkreetse tegevusaasta majandustulemustest, eesmärgiga analüüsida selle tegelikku majanduskäitumist. See tööriist kasutab konkreetseid majandusnäitajaid, et teha kindlaks tugevused ja potentsiaalsed valdkonnad, mida algatuse tulemuslikkust parandada.

Mõlemad vahendid mängivad teadmiste barjääride ületamisel otsustavat rolli, võimaldades kohalikel ja kogukonnas osalejatel osaleda aktiivsemalt ja teadlikumalt RECide väljatöötamises. Need parimad tavad suurendavad usaldust ja turvalisust otsustusprotsessides, hõlbustades üleminekut kaasavama ja säästvama energiaraamistiku poole. Juurdepääsetavate ja sihipäraste vahendite pakkumine mitte ainult ei suurenda projektide tehnilist mõistmist, vaid soodustab ka kogukonna kaasamist, mis on maapiirkondade energiakogukondade edu ja loomise jaoks hädavajalik.

5.2 Loodud asjakohased võrgustikud

Üks peamisi tugevusi seisneb osalusprotsessi käigus loodud võrgustikes, mis mitte ainult ei ole hõlbustanud koostööd kohalike osalejate vahel, vaid on ühendanud projekti ka teiste sarnaste piirkondlike, riiklike ja Euroopa algatustega. Need võrgustikud tugevdavad jätkusuutlike strateegiate rakendamist, edendavad teadmiste vahetamist ja toetavad uuenduslike lahenduste korratavust.

Võrgustikud teiste Euroopa projektidega:

Ühenduste loomine teiste Euroopa projektidega on Galicia pilootprojekti edendamisel mänginud otsustavat rolli. See koostöö on hõlbustanud varasematest kogemustest saadud

arusaamade kaasamist, parimate tavade tugevdamist ja ressursside tõhusat kasutamist kohalike energiakogukondade loomisel. Järgmises osas kirjeldame käimasolevate Euroopa projektidega moodustatud mitteametlikku võrgustikku, mis hõlmab osalejaid Galiciast.

Projektid, millega EC4RURAL on loonud sünergia, nagu COMENERG, ALDEALIX, CEL RURAL ja AGERAR PLUS, keskenduvad ühisele fookusele:

- Kohalike energiakogukondade edendamine: Põhineb taastuvenergiail (päike, biomass), et vähendada energiasõltuvust ja leevendada kütteostuvõimetust.
- Kogukonna osalus: koostööprotsessid, mis hõlmavad mitut osalist (omavalitsused, kodanikud, kohalikud ettevõtted).
- Maapiirkondade jätkusuutlikkus: strateegiad rahvastiku vähenemise vastu võitlemiseks ja kohaliku majanduse edendamiseks roheline energia lahenduste kaudu.

Nendest võrgustikest saadav põhiõpe hõlmab järgmist:

1. Paindlikkus rakendamisel: iga energiakogukond peab kohandama mudeleid oma konkreetse sotsiaal-kultuurilise ja keskkonna kontekstiga.
2. Piiriülene koostöö: oluline jagatud ressursside, näiteks tehniliste teadmiste ja praktiliste kogemuste, kasutamiseks.
3. Koolituse tähtsus: Kohalike osalejate koolitamine energiajuhtimise ja -hüvede teemal tagab algatuste jätkusuutlikkuse pikemas perspektiivis.

Euroopa projektide vaheline koostöö on nende algatuste edu põhitelg. Need võrgustikud soodustavad teadmiste edasiandmist, võimaldades kaasatud osalejatel jagada varasematest kogemustest saadud teadmisi, tuvastada edukaid tavasid ja vältida levinud vigu. See vahetus mitte ainult ei rikasta tehnilist ja organisatsioonilist suutlikkust, vaid kiirendab ka rakendamist, tuginedes tõestatud mudelitele.

Võrgustik tugevdab ka projektide poliitilist ja sotsiaalset mõju. Integreerides Euroopa energiaalase ülemineku ökosüsteemi, saavutavad algatused kogukondade ja

poliitikakujundajate seas nähtavust ja usaldusväarsust, soodustades kohalike osalejate suuremat pühendumist ja tagades institutsioonilise toetuse, mis on kavandatud meetmete pikaajalise jätkusuutlikkuse jaoks võtmetähtsusega.

Lõpuks hõlbustab nende liitude loomine korratavust, kuna edukaid mudeleid ja lahendusi saab kohandada teiste sarnaste omadustega piirkondadega. See lähenemisviis tagab, et energiakogukondade eelised ei piirdu konkreetse kontekstiga, vaid laienevad erinevatesse Euroopa piirkondadesse, aidates kaasa kaasavamale ja sidusamale energiaüleminekule.

Võrgustikud teiste kohalike kogukonna algatustega:

Galicia energiakogukondade areng on olnud järkjärguline ja takistatud. Praegu on asutamisprotsessi edukalt lõpetanud vaid kaks: Arousa et Transición on esimene, kes selle verstaapostini jõuab.

Arousa et Transición koos oma teedrajava kohaliku energiakogukonnaga Mar&Luz paistab silma uuendusliku energia enesejuhtimise mudeli poolest, mis on maakogukondade jaoks korratavuse näide.

Mar&Luz on edukalt integreerinud oma jagatud omatarbimise projekti mitu komponenti, sealhulgas 30 kW võimsusega päikesepaneeli paigaldus munitsipaalhoonele, avalik elektrisõidukite laadimisjaam – esimene oma vallas – ja nutikas nõudluse haldussüsteem. See mitmemõõtmeline lähenemisviis ei käsitle mitte ainult kohalikke vajadusi, vaid juhib Arousas ka kultuurilist nihet jätkusuutlikkuse ja elektrilise liikuvuse suunas .

Erinevate osalejate, nagu omavalitsus, OPP20 (karploomade tootjate organisatsioon) ja kohalike perede osalemine näitab, kuidas kogukonna juhtimine võib tuua käegakatsutavat sotsiaalset ja keskkonnaalast kasu. Lisaks soodustab mudel väikeettevõtete ja ühistute kaasamist, nagu GoiEner, kes vastutavad energia turustamise eest, tugevdades energia ülemineku kohalikku ökosüsteemi.

See energiakogukond on osalenud kahel EC4RURALi korraldatud koolitus- ja levitamisaktisioonil, olles esineja sellistel üritustel nagu "Energiakogukonnad maapiirkondades: väljakutsed, võimalused ja tegelikkus" (2023) ning FEGAMP ja RDG Terra korraldatud kohtumine. e Auga eesmärk oli edendada energiakogukondi (2024).

EC4RURAL on loonud sidemed ka teise kohaliku kogukonna algatusega: XERando Xermade vallast. Selle ühendusena üles ehitatud algatusega on kaasatud erinevad sidusrühmad, sealhulgas kaks avalik-õiguslikku juriidilist isikut: omavalitsus ja FEGAMP, mis on EC4RURALi liige ja läbiviija, pakkudes päikesepaneelide paigalduseks kohta. Lisaks osalevad kaks väikest ja keskmise suurusega ettevõtet, Lousada CMVMC koos 31 kohaliku elanikuga. See algatus on osa varem viidatud projektist CELRURAL.

Mõlemad algatused on silmapaistvad oma suutlikkuse poolest kaasata maakogukondi taastuenergia ja jätkusuutlikkuse valdkonda. Nendest kogemustest saadud olulised teadmised hõlmavad järgmist:

1. Kohaliku koostöö roll: Mõlemad algatused rõhutavad, kuidas koostöö erinevate osalejate, näiteks avaliku halduse, kohalike ettevõtete ja kodanike vahel on edukate ja jätkusuutlike projektide jaoks ülioluline. Arousa et Transición näitab omavalitsuse, OPP20 ja perede vahelise koostööga strateegiliste liitude loomise tähtsust kohalikul tasandil.
2. Institutsiooniline ja rahaline toetus: avalik-õiguslike üksuste ja Euroopa programmide kaasamine on olnud mõlemal juhul ülioluline. Arousa et Transición on saanud raha ökoloogilise ülemineku ministriumilt, samas kui XERando ettevõttest Xermade on saanud kasu INTERREGi toetusest CEL Rural projekti kaudu, hõlbustades juurdepääsu tehnilisele abile ja rahastamisele.
3. Replitseeritavus ja mastaapsus: need projektid ei too kasu mitte ainult kohalikele kogukondadele, vaid on eeskujuks ka paljudamiseks teistes piirkondades. Arousa et Transición on eeskujuks teistele saartele ja XERando Xermade'ist võib laiendada oma mudelit teistele maapiirkondadele, kes otsivad autonoomseid energialahendusi.

Kogukondlike algatustega võrgustikud (CMVMC):

Mancomunidades de Montes en Man Comúni (CMVMC) juhitud algatustega, nagu Liñares, Tameiga, Buchabade ja A Reigosa, on andnud ainulaadse perspektiivi kogukonna maakorralduse integreerimiseks energia üleminekuprojektidesse. Nii Liñares kui ka A

Reigosa on otsustanud luua ühistu, samas kui Tameiga ja Buchabade on säilitanud oma õiguslikud struktuurid ja arendanud kollektiivset omatarbimist.

Need kaks viimast CMVMC-d, hoolimata sellest, et valitsus eitab neile olemasoleva energiakogukonna staatust, on võtnud kasutusele kollektiivse omatarbimise mudeli, mis näitab, et traditsioonilisi kogukonna juhtimisstruktuure saab tõhusalt kohandada uute energiaparadigmadega. Need algatused on kasutanud kogukondlikke ressursse taastuvenergia tootmisprojektide juhtimiseks, integreerides oma disainidesse keskkonnahoiu ja kogukonna hüvesid.

CMVMC-de kogemus projektides nagu Liñares, Tameiga, Buchabade ja A Reigosa näitab, et traditsioonilised maakorraldusstruktuurid suudavad edukalt kohaneda energia ülemineku väljakutsetega. Neid algatusi iseloomustavad:

1. Õigus- ja finantsmudelite paindlikkus: alternatiivsete mudelite, näiteks kollektiivse omatarbimise, kasutamine aitab ületada traditsioonilistele energiakogukondadele seatud õiguslikke piiranguid.
2. Ühisressursside kasutamine: kommunaalpindade kasutamine optimeerib maakasutust ja maksimeerib taastuvenergia tootmisvõimsust.
3. Innovatsioon kogukonna juhtimises: omafinantseeringu, solidaarsuslaenu ja riigiabi kombineerimine tugevdab algatuste sõltumatust ja jätkusuutlikkust.

Võrgustiku loomine CMVMC-dega mitte ainult ei rikasta parimate tavade vahetamist, vaid võimendab ka energia üleminekuprojektide, nagu EC4RURAL, sotsiaalset ja keskkonnamõju. Nende kogemused tõstavad esile kohalike juhtimismudelite sõnastamise tähtsust, mis integreerivad jätkusuutlikkuse, kogukonna autonoomia ja kohanemisvõime erinevate õigusraamistikega.

6. Järeldused

Projekti esimesel aastal on EC4RURALi partnerid asunud looma spetsiaalset rühma, mille ülesandeks on jälgida kõiki strateegilisi otsuseid, mis on seotud koolitusalgatuste juhtimise, korraldamise ja hõlbustamisega. Selle tööpaketi meetodiline raamistik koostati ja seda arutati 2023. aasta novembris, mis pani aluse tõhusatele kaasamis- ja koolitusprotsessidele.

Osana sidusrühmade ja energiakodanike kaasamise ülesandest on projektipartnerid käivitanud tervikliku strateegia kodanike kaasamiseks taastuvenergiale üleminekusse. Kokku hõlmab see kaasamisprotsess 22 pilootuuringut Galicias ja 12 Eestis, kusjuures kohandatud lähenemisviisid on kavandatud peegeldama iga omavalitsuse eripära ja vajadusi. See sihipärane kaasamisstrateegia on otsustava tähtsusega, et edendada elanike omanditunnet ja tagada nende aktiivne osalemine üleminekul säästvatele energiatavadele. Arvestades iga piirkonna erinevat sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnaalast konteksti, on projekti eesmärk tõhustada koostööd ja anda kohalikele kogukondadele energia ülemineku teekonda.

Mõlema piloodi üks silmapaistvamaid aspekte on olnud nende keskendumine kaasavate osalemisvõimaluste loomisele. See on saavutatud programmide kohandamisega, et need vastaksid piirkonna spetsiifilisele kultuurilisele ja sotsiaalsele kontekstile. Kaasates kodanikke otsustusprotsessidesse, on EC4RURAL edendanud tegutsemis- ja vastutustunnet. Kuna kogukonna liikmed muutuvad teadlikumaks ja aktiivsemaks, on usaldus taastuvenergia kogukondade (REC) vastu loomulikult suurenenud, kuna nad hakkavad nägema käegakatsutavat kasu, mis kajastub nende kohalike vajaduste ja tegelikkusega.

Käesolevas aruandes dokumenteeritud kogemused toovad esile katseprojektide käigus saavutatud edu ja väljakutsed, pakkudes ülevaadet meetoditest, mis olid kodanike kaasamise edendamisel tõhusad. Eelkõige uuritakse aruandes uuenduslikke lähenemisviise, mis on võetud osalemise soodustamiseks, teadmiste jagamise hõlbustamiseks ja võrgustike loomiseks erinevate sidusrühmade vahel.

Lisaks pilootprojektide tulemuste kokkuvõttele pakub see aruanne ka mitmeid soovitusi tulevaste algatuste jaoks, mille eesmärk on tugevdada kodanike kaasamist ja võrgustike loomist. Need soovitused põhinevad Eesti ja Hispaania kontekstist saadud õppetundidel ning on loodud selleks, et suunata sarnaseid jõupingutusi teistes piirkondades. Nende pilootprojektide õnnestumiste ja tagasilöökide üle mõtiskledes saavad sidusrühmad paremini mõista koostöö ja kaasamise dünaamikat, aidates lõpuks kaasa tõhusamatele ja säästvamatele energiaüleminekustrateegiatele.

Käesolevas aruandes esitatud järeldused heidavad valgust EC4RURAL projektis 2024. aastal kasutatud kaasamisstrateegiatele, kuid on ka oluliseks ressursiks poliitikakujundajatele, kogukonnajuhtidele ja organisatsioonidele, kes soovivad suurendada kodanike osalust energiasektoris ja mujal.